

76ste vergadering

Dinsdag 14 juni 1994

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Deetman

Tegenwoordig zijn 130 leden, te weten:

Adelmond, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Augusteijn-Esser, Bakker, Ter Beek, Beinema, Biesheuvel, Bijleveld-Schouten, Blauw, Blauw, Boers-Wijnberg, Bolkestein, Boogaard, Van den Bos, Brinkman, Van der Burg, Buurmeijer, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Crone, Dankers, Dees, Deetman, Van Dijke, Dijkma, Dijkstal, Dittrich, Doelman-Pel, Duivesteijn, Van Erp, Esselink, Essers, Fermina, Franssen, Gabor, Van Gelder, Giskes, De Graaf, Groenman, Van Heemskerck, Pillis-Duvekot, Van Heemst, Heerma, Hendriks, Hessing, Hoekema, Van der Hoeven, Van Hoof, Hoogervorst, Janmaat, De Jong, Jorritsma-Lebbink, Jorritsma-van Oosten, Kalsbeek-Jasperse, H.G.J. Kamp, M.M.H. Kamp, Koekkoek, Kohnstamm, Kok, De Koning, Korthals, Kosto, Lambrechts, Lansink, Leerkes, Liemburg, Lilipaly, Linschoten, Marijnissen, Mateman, Melkert, Van Mierlo, Mulder-van Dam, Netelenbos, Nijpels-Hezemans, Noorman-den Uyl, Nuis, Oedayraj Singh Varma, Oudkerk, Van Oven, Van der Ploeg, Poppe, Pronk, Rabbae, Reitsma, Remkes, Van Rey, Van 't Riet, Rijpstra, Roethof, Rosenmöller, Rouvoet, Scheltema-de Nie, Schimmel, Schutte, Schuurman, Sipkes, Smits, Stellingwerf, Van der Stoel, E.G. Terpstra, G.H. Terpstra, Tommel, Van Traa, Ter Veer, Te Veldhuis, Verbugt, Verhagen, Verkerk, Vermeend, Versnel-Schmitz, Vliegenthart, Van der Vlies, H. Vos, M.B. Vos, Voûte-Droste, B.M. de Vries, J.M. de Vries, Wallage, Weisglas, Wolffensperger, Wolters,

Wöltgens, Woltjer, Ybema, Van Zijl, Zijlstra en Zonneveld,

en de heren Ritzen, minister van Onderwijs en Wetenschappen, en Gabor, staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Leers, Van der Linden en Dees, wegens verblijf buitenslands, de gehele week;

Van den Berg, wegens verblijf buitenslands, ook morgen;

Hirsch Ballin, Boers-Wijnberg en Soutendijk-van Appeldoorn, wegens bezigheden elders;

Mulder-van Dam, wegens ziekte.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan voor de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Het Presidium heeft met eenparigheid van stemmen besloten, te stellen in handen van:

a. de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken:
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23734);

b. de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken:
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk V (Ministerie van Buitenlandse Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23735);

c. de vaste commissie voor Justitie:
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk VI (Ministerie van Justitie) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23754);

d. de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken:
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk VII (Ministerie van Binnenlandse Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23755);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23753);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1994 (wijziging

Voorzitter

samenhangende met de Voorjaarsnota) (23740);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23745);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk III (Ministerie van Algemene Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23747);

e. de vaste commissie voor Financiën:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk IXB (Ministerie van Financiën) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23737);
- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk IXA (Nationale Schuld) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23736);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet van 17 maart 1994, houdende opnemings in de Wet toezicht kredietwezen 1992, de Wet toezicht verzekeringsbedrijf, de Wet toezicht beleggingsinstellingen en de Wet toezicht effectenverkeer van bepalingen betreffende de informatie-uitwisseling tussen Nederlandse en buitenlandse instanties die belast zijn met het toezicht op financiële markten of op natuurlijke personen en rechtspersonen die op die markten werkzaam zijn (Stb. 235) (23751);

f. de vaste commissie voor Defensie:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk X (Ministerie van Defensie) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23738);

g. de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XI (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23739);

h. de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XII (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23742);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Infrastructuurfonds voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23744);

i. de vaste commissie voor Economische Zaken:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XIII (Ministerie van Economische Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23743);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Economische Structuurversterking voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23741);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Investeringsrekening voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23746);

j. de vaste commissie voor Landbouw, Natuurbeheer en Visserij:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XIV (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23748);
- het wetsvoorstel Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23750);

k. de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XV (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23749);

l. de vaste commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur:

- het wetsvoorstel Wijziging van hoofdstuk XVI (Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23756);
- het wetsvoorstel Wijziging van bepalingen van de Mediawet met het oog op de uitvoering van richtlijn nr. 89/552/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisie-omroepactiviteiten (PbEG L 298), en het stellen van overeenkomstige regels inzake de uitoefening van radio-omroepactiviteiten (23752).

Ik stel voor, dinsdag 21 juni bij het begin van de vergadering te behandelen:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet van 17 maart 1994, houdende opnemings in de Wet toezicht Kredietwezen 1992, de Wet toezicht verzekeringsbedrijf, de Wet toezicht beleggingsinstellingen en de Wet toezicht effectenverkeer van bepalingen betreffende de informatie-uitwisseling tussen Nederlandse en buitenlandse instanties die belast zijn met het toezicht op financiële markten of op natuurlijke personen en rechtspersonen die op die markten werkzaam zijn (Stb. 235) (23751);
- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (aanpassing gedifferentieerd tarief en verhoging van de zelfstandigenaftrek) (23665).

Met betrekking tot de brief inzake de Rijksrekening 1991 stel ik voor, ter verlening van decharge de Rijksrekening 1991 voor zover het deze Kamer betreft conform vast te stellen.

Verder stel ik voor, de brief inzake de Rijksrekening 1991 (23695) voor kennisgeving aan te nemen.

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

De voorzitter: Op verzoek van de PvdA-fractie benoem ik in:
- de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken het lid Van Zuijnen tot plv. lid in plaats van het lid Vliegenterhart;

Voorzitter

- de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken het lid Van Oven tot plv. lid in plaats van het lid Oudkerk;
- de vaste commissie voor Economische Zaken het lid Crone tot plv. lid in plaats van het lid Oudkerk en het lid Van Zuijlen tot lid in plaats van het lid Crone;
- de vaste commissie voor Onderwijs en Wetenschappen het lid Dijksma tot lid in plaats van het lid Liemburg en het lid Liemburg tot plv. lid in plaats van het lid Duivesteijn;
- de vaste commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur het lid van Zuijlen tot plv. lid in plaats van het lid Vreeman;
- de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat het lid Van Zuijlen tot lid in plaats van het lid Van Traa en het lid Van Traa tot plv. lid in plaats van het lid Oudkerk;
- algemene commissie voor de Rijksuitgaven het lid Melkert tot plv. lid in plaats van het lid Dijksma en het lid Van Zuijlen tot plv. lid in plaats van het lid Dijksman.

Op verzoek van de D66-fractie benoem ik in:

- de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken het lid De Koning tot lid in plaats van het lid Groenman, het lid Van 't Riet tot lid in plaats van het lid Kohnstamm, het lid Kohnstamm tot plv. lid in plaats van het lid Van 't Riet en het lid Wolffensperger tot plv. lid in plaats van het lid Jorritsma-van Oosten;
- de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken het lid Ybema tot lid in plaats van het lid Tommel, het lid Hoekema tot lid in plaats van het lid Lambrechts, het lid De Graaf tot plv. lid in plaats van het lid Hoekema en het lid Tommel tot plv. lid in plaats van het lid Ter Veer;
- de vaste commissie voor Defensie het lid De Koning tot lid in plaats van het lid Lambrechts en het lid Lambrechts tot plv. lid in plaats van het lid De Koning;
- de vaste commissie voor Economische Zaken het lid Jorritsma-van Oosten tot plv. lid in plaats van het lid Lambrechts;
- de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid het lid Tommel tot plv. lid in plaats van het lid Ybema;
- de vaste commissie voor Onderwijs en Wetenschappen het lid Fermina tot plv. lid in plaats van het lid Schimmel en het lid Ter Veer tot plv. lid in plaats van het lid De Koning;
- de vaste commissie voor Welzijn,

Volksgezondheid en Cultuur het lid Bakker tot lid in plaats van het lid Van 't Riet en het lid Van 't Riet tot plv. lid in plaats van het lid Lambrechts;

- de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer het lid Jorritsma-van Oosten tot lid in plaats van het lid Tommel, het lid Giskes tot lid in plaats van het lid Schimmel, het lid Tommel tot plv. lid in plaats van het lid Jorritsma-van Oosten, het lid De Graaf tot plv. lid in plaats van het lid Hoekema en het lid Ter Veer tot plv. lid in plaats van het lid Giskes.

Het woord is aan de heer Van Zijl.

De heer **Van Zijl** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Woensdagavond vindt de plenaire behandeling plaats van het wetsvoorstel langdurig werklozen. De afgelopen dagen heeft enig overleg plaatsgevonden tussen de woordvoerders van bijna alle fracties, het CDA, de VVD, D66, GroenLinks, de RPF, de SGP en het GPV. Men vindt het minder gewenst om het wetsvoorstel thans te behandelen. Men wil dezelfde procedure als die welke onlangs heeft plaatsgevonden rond een aantal wetsvoorstellen waarop de heer Franssen duidde. Het wordt dus op prijs gesteld, de behandeling van dit wetsvoorstel achteraan op de agenda te plaatsen.

De **voorzitter**: Het verzoek van de heer Franssen van destijds had geen betrekking op een besluit om een behandeling niet gewenst te verklaren, maar had de bedoeling deze naar achteren te schuiven. Ik zou deze formule ook hier willen hanteren.

Ik stel voor, dit wetsvoorstel nu van de agenda af te voeren. Dat betekent, dat het aan het einde van de lijst van te behandelen wetsvoorstellen zal worden geplaatst. Ik hoop overigens, dat alle wetsvoorstellen die daarvoor staan, niet hetzelfde lot is beschoren. In dat geval zal de Kamer morgenavond toch moeten aantreden.

Overeenkomstig het voorstel van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Weisglas.

De heer **Weisglas** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Bij de afgelopen verkiezingen voor de Tweede Kamer

en het Europees Parlement hebben wederom de Nederlanders woonachtig in het buitenland hun stem kunnen uitbrengen. Wij hebben allen in de kranten kunnen lezen, dat dit geen onverdeeld succes is geweest. Ik kijk uiteraard alleen naar het aantal Nederlanders in het buitenland dat uiteindelijk aan de verkiezingen heeft megedaan.

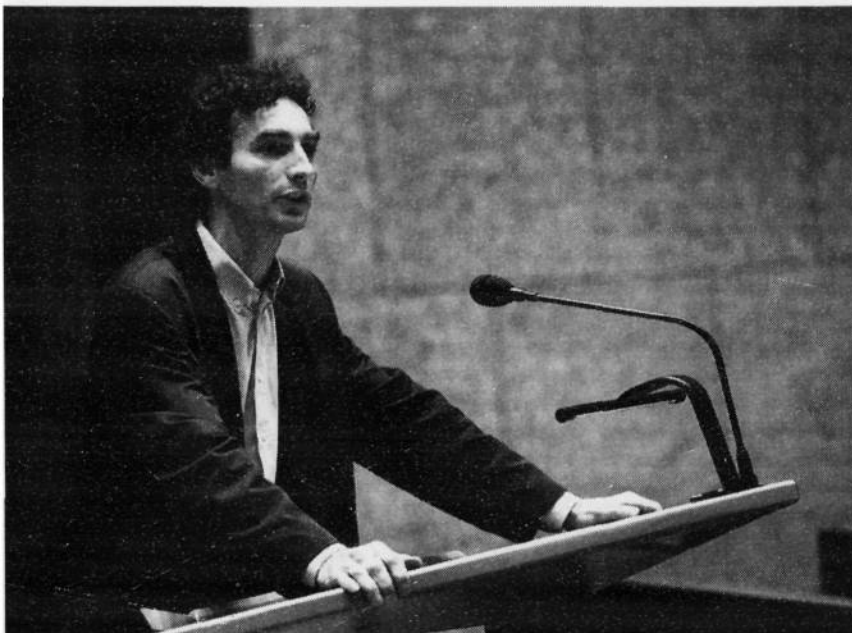
Tegen deze achtergrond zou ik aan de regering ten eerste willen vragen om de Kamer een overzicht te geven van het aantal Nederlanders in het buitenland dat zou hebben kunnen stemmen, het aantal Nederlanders in het buitenland dat uiteindelijk heeft aangegeven dat zij wilden stemmen en het aantal dat uiteindelijk heeft gestemd en ten tweede daarbij tevens aan te geven wat volgens de regering de belangrijkste knelpunten zijn geweest waarom dat laatste aantal wederom, ook in vergelijking met vorige verkiezingen, zo laag is geweest. Dit alles wat de VVD-fractie betreft gericht op verdere parlementaire actie in een later stadium ter verbetering van de Kieswet, wat ertoe moet leiden dat bij volgende verkiezingen procedures voor Nederlanders die in het buitenland willen stemmen eenvoudiger zijn.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het stenogram van dit deel van de vergadering door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Rosenmöller.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Voorzitter! Na een langdurig en boeiend debat is ongeveer een jaar geleden deze Kamer akkoord gegaan met een initiatiefwetsvoorstel van collega Groenman, collega Dijkstal en ondergetekende betreffende de verbetering van de arbeidspositie voor allochtonen. Dat debat heeft in januari jl. in de Eerste Kamer plaatsgevonden. Op 1 februari vond de stemming daarover plaats en ook de Eerste Kamer ging akkoord met deze initiatiefwet. Bij die gelegenheid zei de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ernaar te streven, dit wetsvoorstel per 1 juli a.s. te laten ingaan. Dit was nodig om de werkgevers de nodige informatie te verschaffen over de inhoud van het wetsvoorstel.

De heer Rosenmöller (GroenLinks)

Het was zeer teleurstellend toen wij verleden week een brief ontvingen van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid waarin stond dat besloten was tot uitstel van invoering van deze wetgeving. De minister bepleitte invoering per 1 oktober a.s. Dat staat haaks op de urgentie van dit vraagstuk. De werkloosheid onder allochtonen is nog steeds vele malen hoger dan onder autochtonen. Ik verzoek u, gezien de ernst van de situatie, deze brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid plenair te agenderen. Het is een grote eer dat ik dit verzoek mede mag doen namens de op handen zijnde paarse coalitie ofte wel de fracties van D66, de PvdA en de VVD.

De voorzitter: Het stenogram van dit deel van de vergadering zal worden doorgeleid naar de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Aan de hand van de brief zal nader moeten worden bepaald hoe wij verder zullen procederen, dat wil zeggen wanneer wij hier het debat zullen voeren.

De heer **Rosenmöller** (GroenLinks): Er is een misverstand. Wij beschikken over een brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ik verzoek u deze brief deze week te agenderen, opdat wij het

voorstel van de minister met elkaar kunnen bespreken.

De voorzitter: Dan heb ik u niet goed begrepen. Als de brief er is, kunnen wij hierover deze week spreken. Ik stel voor, dit morgenvond te doen, omdat stuk nr. 23600 van de agenda is afgevoerd en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hier toch zou zijn.

Aldus wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (implementatie richtlijn gewasbeschermingsmiddelen) (23177).**

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter: Het woord is aan de heer Poppe die zijn maidenspeech zal houden.

De heer **Poppe** (SP): Voorzitter! Mijn fractiegenoot Jan Marijnissen mocht zijn eerste verhaal hier houden over asperges. Om niet geheel uit de toon te vallen, zal ik zo meteen spreken over onder andere champignons en aardappelen.

Vijf dagen geleden heeft een ruime meerderheid van de Nederlands kiezers een lange neus getrokken naar de Europarlementariërs. Zij hebben daarbij de Europese Unie de rug toegekeerd. Ook mijn fractie, en ik verklap u geen geheim, heeft niet veel vertrouwen in de Europese regelgeving. Bij het aanpassen van onze wetgeving aan de Europese richtlijnen is het zaak om scherp op te letten, willen wij er niet op achteruitgaan. Wij moeten ervoor zorgen dat verworvenheden niet worden opgeofferd en dat bestaande wetgeving verbeterd wordt.

De Bestrijdingsmiddelenwet 1962 moet worden aangepast aan de Europese richtlijn gewasbeschermingsmiddelen. Daartoe is een jaar geleden via een Koninklijke boodschap een aanzet gegeven. Thans gaat het om het einde van het verhaal. Het wetsvoorstel zal de Kamer moeten passeren.

Ogenschijnlijk gaat het om een eenvoudige, technische aanpassing van de wet, maar het blijft helaas niet bij de verdoezelende naamsverandering alleen, van "bestrijdingsmiddel" in het veel vriendelijker klinkende "gewasbeschermingsmiddel". Hoewel door de aanpassing aan de Europese richtlijn het aantal giftige en voor het milieu schadelijke stoffen, de zogeheten werkzame stoffen, in de bestrijdingsmiddelen wordt teruggebracht, kan de SP-fractie toch niet akkoord gaan met de onderhavige wetsaanpassing. De redenen daarvoor zijn de volgende.

Ten eerste is het nog niet bekend welke chemische verbindingen op Europees niveau als werkzame stoffen toegelaten worden. Over de lijst met ongeveer 90 stoffen wordt in Brussel nog steeds onderhandeld. Het aantal persistente stoffen, de giftige stoffen die zich in het milieu kunnen ophopen, dreigt op deze Europese lijst behoorlijk groot te worden. En dat belooft weinig goeds voor ons grond- en oppervlaktewater.

Ten tweede. Het zogeheten grondwatercriterium ligt ook onder vuur. Op het moment geldt een norm van 0,1 microgram bestrijdingsmiddel per liter. Opgepompt grondwater dat boven dat gehalte uitkomt, wordt als verontreinigd beschouwd. In de Europese richtlijn zijn er betreffende de bescherming van het grondwater vele ontsnappingsmogelijkheden

ingebouwd. In Nederland hebben wij helaas veel negatieve ervaring met het vervuilen van drinkwaterputten vanwege bestrijdingsmiddelen. De vervuiling van drinkwaterputten in Drenthe met dichloorpropeen, een bestrijdingsmiddel dat in de aardappelteelt wordt toegepast, is daar een bekend voorbeeld van. De huishoudens draaien daarna op voor de zuiveringskosten en niet de landbouw die de middelen toepast of de ondernemer die het spul fabriceert.

De Europese richtlijn bevat dus niet genoeg waarborgen voor een adequate bescherming van ons kostbare grond- en oppervlaktewater. De vanmorgen in de Kamer binnengekomen spoedbrief van de Vereniging van exploitanten van waterleidingbedrijven bevestigt deze opvatting over de bedreiging van het grondwater. Het is bekend dat het grondwater een belangrijke, primaire bron is voor het drinkwater in grote delen van Nederland. Het gaat dus om de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. Nogmaals, wij moeten ons grote zorgen maken over het grondwater. Dit punt wordt niet voldoende zeker gesteld in het onderhavige wetsvoorstel.

Ten derde hebben wij bezwaar tegen het bindende karakter van de Europese richtlijn. Wanneer de huidige Bestrijdingsmiddelenwet wordt aangepast zoals is voorgesteld, zal het voor Nederland veel moeilijker worden om het gebruik van giftige verbindingen als bestrijdingsmiddel in land- en tuinbouw aan te pakken en tegen te gaan.

Wanneer er milieuvriendelijke alternatieven zijn of wanneer blijkt dat bepaalde stoffen meer schade opleveren dan bescherming bieden, zal het bijna onmogelijk zijn om minder schadelijke stoffen wettelijk voor te schrijven of de te schadelijke stoffen te verbieden.

Een voorbeeld is het bestrijdingsmiddel Sporgon van de producent Schering-Agrol, dat onder andere wordt gebruikt in de champignon-teelt. Er ontstaan duizenden tonnen chemisch afval doordat de afgesneden champignonvoetjes sterk vervuild zijn. Deze met bestrijdingsmiddel vervuilde champignonvoetjes worden vervolgens in grote hopen her en der in het land gestort. Enkele maanden geleden zakte ik in Gelderland tot mijn knieën in de vervuilde champignonvoetjes. Nu

zitten mijn knieën niet zo hoog, maar ik kan garanderen dat ik in behoorlijke bergen wegzakte.

Ik heb een aantal malen overleg gepleegd met de voorzitter van de Coöperatie van Nederlandse champignonkwekers, de CNC, waarbij vrijwel alle champignonkwekers in Nederland aangesloten zijn. Deze organisatie heeft daarop haar leden opgeroepen om geen Sporgon meer te gebruiken, dus een verzoek om geen Sporgon meer te gebruiken. Maar minister Alders antwoordde op een vraag van ons kortgeleden dat hij het bestrijdingsmiddel Sporgon in de champignon-teelt niet zou verbieden, omdat hij deze kwestie liever in een breder kader wilde bekijken. Dit ontwijkende antwoord had zeer waarschijnlijk te maken met de aanpassing aan de Europese richtlijn, waar wij nu over spreken. Dat scheidt weinig vertrouwen in een goede aanpak op Europees niveau. Daarom wil ik bij dezen de staatssecretaris vragen of de toelating van Sporgon in de champignon-teelt op verzoek van de champignonkwekers zelf nu wordt ingetrokken of niet.

Een gebruiker van bestrijdingsmiddelen kan zich straks eenvoudig verzetten tegen het verbieden van middelen en het voorschrijven van een alternatief door te verwijzen naar de Europese richtlijn. Hij kan zich ook nog beroepen op oneerlijke concurrentie van zijn collega's in de lidstaten. Als dat gebeurt, zal zeker een leger van advocaten de Nederlandse land- en tuinbouw daarin bijstaan.

Waarom wachten wij niet af welke giftige stoffen in de Europese richtlijn worden opgenomen om dan vervolgens vanuit Nederland te heronderhandelen over de richtlijn om zoveel mogelijk milieuvriendelijke alternatieven voor te stellen en de bewezen schadelijke stoffen eraf te krijgen? Dus geen carte blanche, zoals nu dreigt te gebeuren.

De SP-fractie kiest dan ook liever voor het eerst op nationaal niveau wijzigen en aanscherpen van de huidige Bestrijdingsmiddelenwet uit 1962, niet in het minst omdat het Europees Parlement de richtlijnen niet of nauwelijks democratisch kan beïnvloeden, terwijl de lobby van de bestrijdingsmiddelenindustrie een grote invloed heeft op de Europese Commissie. Dat belooft niet veel goeds.

Daarnaast pleit de SP-fractie voor het onverwijd uitvoeren van het meerjarenplan Gewasbescherming om het nog steeds massale gebruik van zeer schadelijke bestrijdingsmiddelen terug te dringen, zoals iedereen hier eigenlijk ook wil. Overigens gaat het met de uitvoering van dat plan niet zo goed. Zo blijkt bijvoorbeeld uit een tussenrapportage over de uitvoering van het meerjarenplan Gewasbescherming dat men nog lang niet op schema ligt bij het terugdringen van het gebruik van insecticiden en fungiciden.

Dat er op het punt van de bestrijdingsmiddelen ook voor de overheid zelf nog werk genoeg aan de winkel is, bewijst de vervuiling van het Maaswater met de giftige stof Diuron. Terwijl steeds meer bewoners protesteren tegen het spuiten met bestrijdingsmiddelen, blijven veel gemeenten in onder andere het stroomgebied van de Maas dit onkruidbestrijdingsmiddel op grote schaal gebruiken. Vervolgens moet een andere semi-overheidsinstelling, het Rotterdamse drinkwaterleidingbedrijf, de rommel weer uit het water halen. De rekening komt bij de waterverbruiker, de kleinverbruiker ofwel de huishoudens.

Dat het anders kan, wordt bewezen door ongeveer 10% van de gemeenten in Nederland die helemaal geen bestrijdingsmiddelen meer gebruiken. Ook is er een toenemend aantal ondernemers in de land- en tuinbouw die geen of minimaal gebruik maken van bestrijdingsmiddelen en daarbij zeer kritisch zijn op de meest gevaarlijke. Wij zijn van mening dat het juist deze ontwikkeling is die door de Kamer met wetgeving gestimuleerd moet worden. Op dit moment onder deze omstandigheden de Bestrijdingsmiddelenwet aanpassen aan de Europese richtlijn, met al de onduidelijkheden die nog komen, hoort niet bij dat stimuleren van het terugdringen van het gebruik van giftige stoffen in de land- en tuinbouw.

Als dit toch gebeurt, is ons drinkwater wel degelijk in gevaar.

De **voorzitter**: Ik wens u van harte geluk met uw maidenspeech.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

□

De heer **Blaauw** (VVD): Voorzitter! De VVD-fractie houdt al jarenlang gemotiveerde pleidooien om in het kader van het Europese landbouwbeleid de zaak geharmoniseerd tot stand te brengen. Vanuit die invalshoek zijn wij content met het voorliggende wijzigingsvoorstel. Immers, het is een aanzet om tot harmonisering te komen.

Wij hebben meegedaan aan de eerste termijn van de schriftelijke voorbereiding. Wij vonden de antwoorden daarop voldoende om de tweede termijn aan ons voorbij te laten gaan. Nochtans zijn er nog een paar vragen die ik de staatssecretaris zal stellen.

Het in het wijzigingsvoorstel vastgelegde is conform de memorie van toelichting slechts basisvoorwaarde, waar de lidstaten zich verplicht aan moeten houden. In de memorie van toelichting staat dat dit niet hoeft te betekenen dat de individuele lidstaat daarbovenop naar eigen believen nog een aantal extra criteria kan formuleren. Nu discussiëren wij niet enkel al jaren over de wenselijkheid van harmonisatie, maar hebben wij ook al jaren gediscussieerd over het beleid van toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Het mag toch niet zo zijn dat de nationale invulling, bovenop het gebondene vanuit Brussel, er opnieuw toe leidt dat het nationale toelatingsbeleid zo vstraakt of vergelijkbaar vstraakt als tot voor kort het geval was? Hierop heb ik graag een helder antwoord van de staatssecretaris.

Ik stel nog een tweede algemene vraag over het nationale probleem van de gewasbeschermingsmiddelen. Kan de staatssecretaris kort en bondig weergeven wat de stand van zaken is met betrekking tot de toelating?

□

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Voorzitter! De belangrijkste overweging van mijn fractie om dit wijzigingsvoorstel te beoordelen, is de bescherming van de gezondheid van mens, dier en milieu. Tot onze vreugde kunnen wij constateren dat ook de regering vaststelt dat deze bescherming volgens de richtlijn voorrang moet hebben boven het streven naar een betere plantaardige productie. De vraag waar het ons

vanmiddag nog om gaat, is de vraag of het wetsvoorstel dat er ligt, inderdaad die garantie kan bieden. De vraag is dus of het voorstel voor Nederland en ook voor Europa een verbetering zal opleveren. In dit licht bezien, zal ik aandacht besteden aan twee zaken, namelijk de uniforme beginselen die de basis zouden moeten vormen voor de toepassing van de voorwaarden voor toelating, en het principe van de wederzijdse erkenning, die gebonden is aan een aantal voorwaarden. Een bestrijdingsmiddel dat volgens het principe van wederzijdse erkenning toegelaten zou moeten worden, moet voldoen aan de uniforme beginselen. Ten tweede is er geformuleerd dat men alleen maar een beroep kan doen op de plicht tot toelating indien het gaat om vergelijkbare omstandigheden. Over die twee punten, dus de uniforme beginselen en het begrip wederzijdse erkenning, zal ik een aantal vragen stellen aan de staatssecretaris.

Om te beginnen zijn de uniforme beginselen nog niet definitief geformuleerd. Juist die definiëring is van cruciaal belang. De vragen die ik hierover heb, komen allemaal neer op de vraag of de regering op basis van dit wetsvoorstel de garantie kan geven dat het hoge beschermingsniveau dat wij nu in Nederland kennen, gehandhaafd en zelfs verbeterd wordt.

In een brief van 7 januari spreekt de stichting Natuur en milieu de vrees uit dat met deze wijziging zeer persistente middelen uit de DDT-familie weer op de markt kunnen komen. Deelt de staatssecretaris deze vrees?

Mijn tweede vraag gaat over de grondwaterparagraaf in de uniforme beginselen. Op 20 juni wordt in de Raad van Europese landbouwministers een Grieks voorstel behandeld dat van andere principes uitgaat dan het Nederlandse beleid tot nu toe. Het gaat namelijk niet uit van de voorzorgsnorm, die wij hanteren, maar van aan de gezondheid gerelateerde grenswaarden. Bovendien wil men alleen grondwaternormen stellen voor gebieden waar het grondwater daadwerkelijk voor drinkwater wordt gebruikt. Gelukkig is de Nederlandse regering tot dusverre heel helder in haar inzet dat zij niet aan het Nederlandse beleid op dit punt wil torren en vasthoudt aan het voorzorgsprincipe en de normwaarde

van 0,1 microgram per liter, die ook de heer Poppe noemde. Ik vraag de staatssecretaris bij dezen nadrukkelijk of de regering zich op de Raad van landbouwministers ervoor zal inzetten om het Nederlandse beleid te handhaven en uitdrukkelijk om verwerping van het Griekse voorstel zal vragen.

Uit een rapport uit mei van het Rijksinstituut voor kust en zee en het Rijksinstituut voor integraal zoetwaterbeheer en afvalwaterbehandeling blijkt dat Nederland op dit punt tamelijk kwetsbaar is. De concentraties bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater en water dat voor drinkwaterbereiding wordt gebruikt, blijven vaak al te hoog te zijn.

Waarom is de alternatieventoets tot dusver niet in de uniforme beginselen opgenomen? Opvallend is dat in artikel 1, onderdeel H, punt 2, wel degelijk staat dat waar mogelijk geïntegreerde bestrijding moet worden toegepast. Dat is ook het geval in het voorstel voor een biocide-richtlijn, die betrekking heeft op niet-landbouwbestrijdingsmiddelen. Dit kan aanleiding zijn om de alternatieventoets ook in de uniforme beginselen uitdrukkelijk op te nemen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is waarom dit tot dusver niet is gebeurd. Kan hij zich er hard voor maken dat dit alsnog op Europees niveau wordt ingebracht?

Het voorstel bevat over de bodembescherming zwakke punten. Volgens artikel 4 van de richtlijn mag het niet schaden van het produktievermogen van de grond geen voorwaarde voor toelating zijn. Een ander probleem is dat bodemdeeltjes uiteindelijk in het water kunnen terecht komen. Het lijkt erop dat de bodem in de gewijzigde wet niet wordt beschouwd als een deel van het milieu dat moet worden beschermd. Is die vaststelling juist? Zo ja, wat is daarvan dan de reden? Mijn fractie heeft ook hierover een amendement ingediend.

Voor de toelating van alternatieven voor chemische bestrijdingsmiddelen bestaat nu een speciale procedure. Maakt deze nieuwe wetswijziging nog steeds deze speciale procedure mogelijk of bestaat er een kans dat de procedure in de wielen wordt gereden door deze nieuwe wetswijziging en de Europese richtlijn? Kortom, kan de staatssecretaris de garantie geven...

Staatssecretaris Gabor van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Staatssecretaris **Gabor**: Voorzitter! Ter wille van de duidelijkheid, althans voor die van mij, wil ik mevrouw Vos vragen waar zij precies op doelt.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Op dit moment zijn er voor de alternatieven van chemische bestrijdingsmiddelen afspraken over de procedure waarop deze middelen toegelaten worden tot de markt. Kan deze procedure ook in de nieuwe situatie gehandhaafd blijven?

Over de relatie tussen de wijziging van de Bestrijdingsmiddelenwet en het meerjarenplan Gewasbescherming wil ik nog een aantal vragen aan de staatssecretaris stellen.

1. Er wordt op dit moment gewerkt aan een algemene maatregel van bestuur, lid 3, het opstellen van een aantal milieucriteria voor de toelating van bestrijdingsmiddelen. Twee jaar geleden is dit door de heer Alders en de heer Bukman toegezegd. Kan de staatssecretaris aangeven hoe de stand van zaken is bij het opstellen van deze criteria?

2. In het kader van het meerjarenplan Gewasbescherming is afgesproken dat er een sanering van bestrijdingsmiddelen zou plaatsvinden. Kan de staatssecretaris aangeven hoe de stand van zaken is bij die sanering?

3. Heeft de staatssecretaris al gewerkt aan zijn toezegging aan de stichting Natuur en milieu om hun idee voor bestrijdingsmiddelen op recept uit te werken voor de Nederlandse situatie?

De heer **Van der Vlies** (SGP): Mijnheer de voorzitter! Over de implementatie van de EG-richtlijn gewasbeschermingsmiddelen hoeft vandaag eigenlijk geen discussie gevoerd te worden. Nederland is immers in de huidige constellatie daartoe zonder meer verplicht. Eigenlijk had Nederland dit al gedaan moeten hebben. Veel ruimte voor nationaal beleid is er op dit terrein nu eenmaal niet meer. Overigens is dit laatste niet altijd nadelig, maar daar kom ik straks op terug.

Waar wij wel over kunnen spreken is de wijze van implementeren en de gevolgen die dit heeft voor reeds lopend of voorgenomen nationaal beleid. De regering heeft ervoor gekozen, de systematiek van de Bestrijdingsmiddelenwet te handhaven en daarin een aantal aanpassingen te realiseren alsook een aantal uitvoeringsregels die op die wet gebaseerd zijn, aan te passen. De SGP-fractie vindt dit een verstandige keuze. Wij hoeven ons voor andere landen niet te schamen over het beschermingsniveau van

gezondheid van mens en dier die onder andere gerealiseerd wordt door de Bestrijdingsmiddelenwet. We kunnen ons dan ook goed indenken dat een nauwkeurige implementatie van de richtlijn voor andere landen in Europa een veel sterkere aanscherping zal betekenen dan voor Nederland. En laten we dan maar hopen dat die aanscherping er, waar nodig, ook echt komt. Voor enkele lidstaten valt daar, gezien de praktijk tot nu toe, helaas aan te twijfelen. Voor een rechtvaardige concurrentieverhouding zou dat toch echt een "must" zijn.

Dit alles betekent niet dat er voor ons land in het geheel geen aanscherping zal zijn. Over het hoe en wat hiervan bestaat echter nog veel onduidelijkheid, zodat ook de gevolgen voor het meerjarenplan Gewasbescherming, in het bijzonder voor de stoffenparagraaf, nog niet geheel overzien kunnen worden. Gedurende een periode van twaalf jaar zal fasegewijs de communautaire lijst met basisstoffen vastgesteld worden door het permanent plantenziektenkundig comité. Zo zal dus pas langzamerhand gemerkt worden welke consequenties de nieuwe richtlijn heeft.

Onduidelijkheid is er ook nog over de inhoud van de zogenaamde uniforme beginselen. Pas als die aanvaard zijn, treedt het systeem van wederzijdse erkenning in werking. Wij zijn dus buitengewoon benieuwd naar het verloop van de Landbouwraad van aanstaande maandag waarin over de uniforme beginselen gesproken zal worden. Wat zal hierbij de inzet van Nederland zijn, niet alleen in het algemeen maar ook in het bijzonder ten aanzien van het voorstel van het voorzitterschap van Griekenland? Graag hoor ik een reactie van de staatssecretaris op de brief van de Vereniging van waterleidingbedrijven in Nederland, waarin wordt gesteld dat het voorstel van Griekenland tot een onverantwoorde belasting van grond en oppervlaktewater zal kunnen leiden en dat waterleidingbedrijven voor complexe aanpassingen en hoge kosten geplaatst zullen worden. Eerder merkte ik reeds op, dat inperking van nationale beleidsruimte ook een keerzijde heeft. Harmonisatie zal ook het verschijnsel moeten tegengaan, dat in het buitenland nog relatief gemakkelijk te bekomen middelen - middelen die

hier verboden zijn – hier toch gebruikt worden. De SGP-fractie acht het een buitengewoon goede zaak, dat daartegen stelling kan worden betrokken.

Voor ons gevoel wordt echter in de memorie van antwoord de echte oplossing van dit probleem wel wat erg naar de toekomst verschoven. Interpreteren we een en ander goed als wij stellen, dat wij pas na twaalf jaar echt van deze toestanden af zijn? In hoeverre meent de regering op dit moment, nu er nog geen harmonisatie is, met behulp van de AID dit verschijnsel in de greep te krijgen?

Een integrale herziening van de Bestrijdingsmiddelenwet 1964 is volgens de regering inmiddels achterhaald. Wel zit er nog een en ander aan wetgeving in de pijplijn. Kan inzicht gegeven worden in de actuele stand van zaken, bijvoorbeeld ten aanzien van de wet tot instelling van een college voor de toelating van bestrijdingsmiddelen en de wet tot introductie van een bestemmingsheffing, waarvan op bladzijde 4 van de memorie van antwoord wordt gesproken?

□

De heer **Esselink** (CDA): Voorzitter! Om met de conclusie te beginnen: de CDA-fractie stemt in met het onderhavige wetsvoorstel. Na de schriftelijke behandeling resteren wat mij betreft nog twee vragen.

In de eerste plaats wil ik een vraag stellen over het functioneren van de commissie toelating bestrijdingsmiddelen in relatie tot het uit de markt nemen van meer milieubelastende middelen in de gevallen dat alternatieven, die het milieu juist minder belasten, inmiddels zijn toegelaten. Ik heb begrepen, dat het laatste redelijk loopt. Ik prijs de staatssecretaris daarvoor, zeker na de ellende in de afgelopen jaren op dat punt. Er zit dus eindelijk schot in. Dat moet echter ook gebeuren bij het uit de markt halen van de voor het milieu zeer schadelijke middelen. De reden om ze te handhaven is er niet meer als alternatieven zijn toegelaten. Ik krijg dus graag nadere informatie waarom dit niet in het gewenste tempo – kan het zijn zelfs parallel – verloopt met het aanbieden van het minder milieubelastende alternatief.

In de tweede plaats wil ik een vraag stellen die daarmee wellicht verband houdt. Hoe staat het met de

algemene maatregel van bestuur toelatingseisen bestrijdingsmiddelen, die per 1 januari 1995 in werking zou moeten treden. Dat lees ik althans in de nota naar aanleiding van het eindverslag.

Volgens dezelfde nota is de discussie in Europees verband over de zogenaamde uniforme beginsele, in het bijzonder die over de uitspoelingscriteria, nog niet afgerond. Naar verwachting moet dat deze maand zijn beslag krijgen. Wat betekent het voor de algemene maatregel van bestuur als dit niet lukt? Deze "hangt" namelijk juist op die systematiek. Wat zijn de consequenties als de algemene maatregel van bestuur niet op 1 januari in werking treedt? Hoe staat het overigens met de implementatie van de richtlijn in de overige lidstaten? Hoe staat het met de handhaving alsdan? De indruk bestaat, dat ook nu al in andere lidstaten daaraan het nodige mankeert en dat is niet goed voor het milieu daar, maar ook niet voor de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw, die zich wel aan deze regelgeving moet houden.

Voorzitter! Wij hebben waardering voor datgene wat in de afgelopen jaren tot stand gebracht is op het terrein van de gewasbescherming. Ik noem de herstructurering van de commissie toelating bestrijdingsmiddelen. Ik noem het meerjarenplan Gewasbescherming, wat daar op dit moment ook aan versnelling gewenst wordt, en de doorvoering ervan in de praktijk. Boeren en tuinders getroosten zich grote inspanningen om van het beleid een succes te maken. Als je veel op werkbezoek gaat, neem je dat waar. Zij zien er zelf de noodzaak van in. Dat is een omslag vergeleken met de situatie van een aantal jaren geleden. Ook in Europees verband is vanuit Nederland actief getracht om tot uniformering te komen. Dat is ook een belang van Nederland. De uniformering moet op een hoog niveau tot stand worden gebracht. De vragen van mevrouw Vos zijn wat dit betreft bepaald relevant. Het niveau moet zo hoog mogelijk zijn. Een deel van het landbouw- en milieubeleid lijkt te lukken. Dat geldt zeker voor dit onderdeel. Wij vinden dat prima.

□

De heer **Ter Veer** (D66): Mijnheer de voorzitter! Ook de fractie van D66 stemt in met het wetsvoorstel. Het is logisch dat wij op dit standpunt zijn uitgekomen, gelet op het feit dat wij gehouden zijn aan het aanpassen van onze wetgeving aan EG-richtlijnen. Je komt ook op het standpunt uit vanuit de positieve redenering dat er winst in is gelegen dat de toelating van bestrijdingsmiddelen niet meer een kwestie zal zijn van de lidstaten, maar van de EG. De EG zal dit op uniforme wijze regelen, zodat wij verlost zullen raken van de lijdensweg die wij nu kennen. Nu moet namelijk per lidstaat een zeer ingewikkelde, langdurige toelatingsprocedure worden gevolgd. In het ene land zijn soms middelen toegelaten die in een andere lidstaat niet zijn toegelaten. Dat is zeer onlogisch als wij het hebben over de EG, over één markt en over één stelsel van voorwaarden waaronder geproduceerd kan worden.

Wij hebben hierover in de afgelopen periode al vele malen gesproken. Rondom de toelating en het gebruik van bestrijdingsmiddelen zijn wij een- en andermaal met de regering in debat geweest. Steeds hebben wij gezegd dat het heel belangrijk is om te komen tot uniformiteit in de Europese Unie. Uniforme beginselen moeten in de eindsituatie normaal zijn. Het is duidelijk dat daarmee nu slechts een bescheiden begin wordt gemaakt. Het zal nog een lange weg zijn. Wij moeten voorzichtig beginnen door met een aantal middelen ervaring op te doen. Daardoor zal het nog heel lang duren voordat de eindsituatie is bereikt.

Ik sluit mij aan bij de vragen die onder anderen door de heer Van der Vlies zijn gesteld over de aanstaande Europese Raad, waarop over de uniforme beginselen nog weer een aantal harde noten zal moeten worden gekraakt. Verder vraag ik zelf graag naar de ruimte die overblijft voor de eigen verantwoordelijkheid om in Nederland eigen regels te stellen bovenop datgene wat in EG-verband aan de orde kan worden gesteld. Specifieke omstandigheden in Nederland kunnen leiden tot het tegenhouden van toelating. Dit zal altijd tijdelijk zijn. De vraag dringt zich dan natuurlijk op hoe lang dit "tijdelijk" kan zijn. Welke procedure zal er zijn om ook op dit punt tussen

de lidstaten een zekere mate van gelijkheid en uniformiteit te hebben? Hoeveel lering zullen wij tegemoet kunnen zien?

Voorzitter! Met de heer Esselink ben ik van mening dat in de afgelopen periode, misschien juist omdat wij er zoveel over gepraat hebben, misschien juist wel omdat de discussie soms zo hoog opliep, een doorbraak is bereikt. Wij kunnen in de praktijk constateren dat er vorderingen gemaakt worden met de invoering van het meerjarenplan Gewasbescherming. Ik zou zeggen: geen bericht, goed bericht. Wij horen tegenwoordig namelijk bijna niets meer van de commissie toelating bestrijdingsmiddelen, zoals zij vroeger heette. Kan de staatssecretaris deze observatie bevestigen? Is het juist dat er ook in Nederland hard en voortvarend wordt gewerkt aan de toelating van bestrijdingsmiddelen en dat er sprake is van een goede voortgang?

□

Staatssecretaris **Gabor**: Voorzitter! Ik antwoord meteen op de laatste vraag. De heer Esselink heeft hier ook over gesproken. Het is inderdaad zeer plezierig om te kunnen constateren dat er behoorlijk voortgang wordt geboekt bij de uitvoering van het meerjarenplan en bij de toelating van nieuwe, moderne en eigentijdse middelen die de oudere gaan vervangen. Volgens mij is dit mede te danken aan de inzet van de Kamer. Zij heeft hier vele malen nogal hevig over gedebatteerd, bijvoorbeeld in mondeling overleg. Het proces verloopt uitstekend. Een paar weken geleden heb ik hier nog met het college – zo heet het tegenwoordig – over kunnen spreken, toen het het nieuwe gebouw betrof. Hiermee wordt mede de zelfstandigheid van het college gedemonstreerd. Mij is toen gebleken dat er vandaag de dag gelukkig geen sprake meer is van achterstand en dat de behandeling van nieuwe aanvragen voor toelating geheel conform de verschillende voorgenomen fases verloopt. Bij het bedrijfsleven is eigenlijk een grote mate van waardering ontstaan voor de manier waarop dit onderdeel van het beleid is opgepakt. Hiermee wordt ook bevestigd wat de heren Ter Veer en Esselink hebben gezegd.

Ik memoreer in dit verband ook even het convenant met het

bedrijfsleven. Hierin zijn duidelijke lijnen uitgezet waarlangs het meerjarenplan gerealiseerd kan worden. Ook dit vindt een goede uitwerking in de verschillende voorbereidingsgroepen. Er wordt voortvarend aan het geheel gewerkt. Onlangs heb ik gerapporteerd over de voortgang. Daaruit blijkt dat wij op één punt na – de heer Poppe heeft hier terecht op gewezen – op schema zijn met het halen van de doelstellingen. Op sommige punten zijn wij zelfs verder dan in de aanvankelijke doelstellingen voor de jaren 1994-1995 is geprognosticeerd. En dat is een plezierige constatering.

Voorzitter! Ik beantwoord de vragen in de volgorde waarin zij zijn gesteld. De heer Poppe heeft gesteld dat wij vandaag de dag niet weten welke werkzame stoffen straks in Europees verband worden toegelaten en welke niet. Hij noemde het getal 90. Ik denk evenwel dat hij doelde op de 700 stoffen die uiteindelijk beoordeeld zullen worden. Hij weet dus niet welke van die 700 stoffen uiteindelijk op die gemeenschappelijke lijst in bijlage 1 bij de richtlijn zullen komen te staan. Die constatering is geheel juist. Hier is een tien-jarenplan voor opgesteld. Het is de bedoeling om per jaar ongeveer een tiende van die 700 te beoordelen. Nederland heeft van het eerste pakket een zestal werkzame stoffen toegewezen gekregen. Binnen anderhalf jaar na het begin van de beoordeling moet hier duidelijkheid over komen. Immers, een jaar nadat de uniforme beginselen aanvaard zijn, moeten wij hiermee aan de slag. Zo wordt langzaam maar zeker – de heer Van der Vlies heeft er terecht op gewezen dat dit heel veel tijd vergt – een totaaloverzicht gegeven. Op die manier wordt de toelating van die 700 stoffen in een proces van lange adem bevestigd. Het is overigens niet zo dat wij eerst moeten wachten op de totale beoordeling van dit pakket in Europees verband, alvorens wij tot regelgeving kunnen komen. Op die manier ga je onzekerheden en verwarring creëren en worden er geen schema's opgebouwd. Wij moeten hier dus gewoon aan beginnen en de stoffen stuk voor stuk beoordelen om vervolgens de lijst vast te stellen.

De heer Poppe heeft verder een vraag gesteld over de grondwater-normering. Op dat punt mag geen enkel misverstand bestaan: die normering geldt voor geheel

Nederland. Andere landen hebben hier een wat andere opvatting over. Bij ons geldt echter voor het hele land een norm van 0,1 microgram per liter. Voorzitter! Het is een misvatting om te veronderstellen dat de Europese richtlijn onze normering onmogelijk maakt. Wij hebben overigens in de gesprekken met een aantal andere lidstaten op dit punt steun gekregen. Het voorzitterschap – in dit geval Griekenland – is tot op het laatste moment bezig om een voorstel te ontwikkelen dat door zoveel mogelijk lidstaten onderschreven kan worden. Ik moet zeggen dat Griekenland op dit punt zeker vorderingen heeft gemaakt sinds december van het vorig jaar. Het is nog niet te overzien tot welk resultaat de besprekingen van aanstaande maandag en dinsdag zullen leiden. Men kan er echter van verzekerd zijn, dat van Nederlandse zijde ernaar gestreefd wordt om op dit punt – wij hebben dit jaar in jaar uit met kracht naar voren gebracht – een optimaal resultaat te bereiken.

Het voorstel van Griekenland komt in onze richting. Het is nog niet te zeggen of dit zonder meer onze goedkeuring kan krijgen. Er worden handreikingen gedaan en met enig bijschaven kunnen wij wellicht heel ver komen. In ieder geval is er niet, zoals een halfjaar geleden nog het geval was, sprake van een volstrekt onbespreekbaar voorstel. De uitkomst hangt uiteraard af van het verloop van de besprekingen over één van de cruciale punten van de uniforme beginselen. Ons standpunt zal ik, evenals in het verleden, krachtig naar voren brengen.

De heer Poppe is eigenlijk tegen het gehele wetsvoorstel. Hij veronderstelt dat de Europese regelgeving de zekerheden die hij op dit punt meent te hebben, zal ondergraven. Voorzitter! Gezien de wijze waarop de besprekingen over de uniforme beginselen zijn verlopen en ook gezien de voorbereidingen op technisch niveau, heb ik niet de indruk dat wij reden tot klagen hebben. Het Europese beleid ten aanzien van de uniforme beginselen – behoudens het ene punt waar nog over gesproken moet worden – staat buitengewoon dicht bij het Nederlandse beleid. Wij staan in de EG bekend als een van de landen met een scherp en precies toelatingsbeleid. Als in Nederland een middel is toegelaten, richten andere landen, zoals Frankrijk en Duitsland, zich

daarop. Nederland staat bekend om zijn strenge beoordeling. Erop gelet dat het uniforme beleid – afgezien van dat ene punt, waar nog over onderhandeld wordt – in lijn is met ons eigen beleid, is er volgens mij geen reden tot ontevredenheid.

De heer Poppe heeft gewezen op de problematiek van de champignonvoetjes. Voorzitter! Deze kwestie heeft betrekking op verschillende wetten. De heer Poppe sprak in feite over maatregelen in het kader van de Wet milieubeheer. Een en ander staat los van de eigenstandige beoordeling van een gewasbeschermingsmiddel. Collega Alders bestudeert deze kwestie grondig aan de hand van de gestelde vragen. Ik heb na laten gaan of het gebruik van dit middel overeenkomt met hetgeen in de toelatingseisen wordt geformuleerd. Deze toelatingseisen zijn overigens buitengewoon streng. Onze metingen tot nu toe hebben niet uitgewezen dat daarvan afgeweken wordt. Dus in die zin moet ik verwijzen naar mijn collega van VROM en kan ik zeggen dat mij niet bekend is dat er bezwaren tegen het gewasbeschermingsmiddel zijn op grond van de geldende regels.

De heer **Blauw** (VVD): Als ik goed geïnformeerd ben, is er niets aan de hand wanneer een gewasbeschermingsmiddel volstrekt legaal gebruikt wordt op een groente en de groente wordt vervolgens verkocht aan de groenteboer en aan de consument. Wordt de groente echter niet verkocht, dan is het een afvalprodukt en moet het als chemisch afval verwerkt worden. Dat is natuurlijk waanzin. Nu zegt de staatssecretaris dat wij niet bij hem, maar bij zijn collega aan moeten kloppen. Ik meen toch dat de regering met één mond spreekt. Daarom verzoek ik de staatssecretaris zo snel mogelijk naar zijn collega te gaan en hem dit dilemma voor te leggen.

Staatssecretaris **Gabor**: Zoals ik al meldde, heeft dit punt de volle aandacht. Nagegaan is of er sprake is van gebruik dat niet strookt met hetgeen in gebruiksbepalingen, in de vergunning en in de toekenning van dit middel staat. Op basis daarvan is vastgesteld dat er geen sprake is van overtredingen en van gebruik van overdoses. De uitwerking van het middel is niet anders dan wij vooraf bij de toelating hebben bepaald. Wat

het wetgevingstraject op dit punt betreft is er tot op dit moment niets onreglementairs geconstateerd. Ik deel de mening van de heer Blauw dat het vreemd is dat een produkt in sommige gevallen als chemisch afval beschouwd wordt en in andere gevallen niet. Daar moet zeker een zinvolle oplossing voor gevonden worden. Dit punt spreekt mij uiteraard aan, maar ik moet verwijzen naar de Wet milieubeheer en dan valt het toch onder collega Alders.

De heer **Poppe** (SP): Voorzitter! Die champignonvoetjes komen niet in de winkel terecht. Die worden afgesneden en blijven als afval over. Ik wil graag van de staatssecretaris weten of hij kennis heeft van de berekeningen die het proefstation voor de champignonteelt in Horst gemaakt heeft, waaruit blijkt dat er zoveel sterk vervuilde dekaarde aan de voetjes kleefst dat dit valt onder de normering chemisch afval. Daar doelde ik op.

Staatssecretaris **Gabor**: De metingen waar ik op doelde zijn gedaan in het kader van het onderhavige wetsvoorstel, in het kader van de toelating als gewasbeschermingsmiddelen. Ik stelde dat op basis van de buitengewoon strenge normering blijkt dat er geen sprake was van een overtreding. De vraag of het al dan niet chemisch afval is, hoort in een ander kader thuis. Wellicht kan hierop op een later moment teruggekomen worden.

Voorzitter! De heer Blauw was content met de Europese harmonisatie. Uiteraard, zou ik zeggen. Op deze manier wordt goed met elkaar omgegaan, ook als het gaat om de concurrentieverhoudingen. Hij was zeer benieuwd naar een beoordeling door andere landen van de positie van ons land voor zover het gaat om aanvullende nationale maatregelen. Hij meende dat wij verder van huis zijn dan vroeger als een en ander onttaardt in een veelvoud van eigensoortige regeltjes. Ik deel deze opvatting. Nu gaat het bij deze materie om een langdurig traject van tien à twaalf jaar. Pas over tien à twaalf jaar kan beoordeeld worden of alles verloopt zoals wij nu wensen. Als ik echter de uniforme beginselen, de staat van bespreking en de expertise van het plantenziektenkundig comité op mij in laat werken, moet ik zeggen dat de nationale

derogatie buitengewoon gering is en dat je van uitstekende huize moet komen om te bewijzen dat de eigen omstandigheden zo sterk afwijken van hetgeen tot nu toe met elkaar afgesproken is, dat er sprake kan zijn van een uitzondering. Als het verhaal in Europees verband wordt getoetst, zoals in de regelgeving zit besloten, kan het door een gekwalificeerde meerderheid overruled worden.

De weg is dus redelijk smal en beperkt. Dat is maar goed ook, want met de harmonisatie wil men juist bevorderen dat alles volgens dezelfde norm gaat. Als de situatie en het belang van het water zo sterk verschillen als tussen Nederland en Zuid Europese landen, bijvoorbeeld bij de gewasteelt, dan moet de mogelijkheid er zijn om met argumenten aan te tonen dat er sprake is van een andersoortige uitwerking van gewasbeschermingsmiddelen in het noordelijk deel van Europa en in bijvoorbeeld Spanje, waar hoofdzakelijk droogte is en geen grondwaterstand en waterkwaliteit zoals bij ons. Als je dat met argumenten duidelijk kunt maken in Brussel, heb ik goede hoop dat het door de andere lidstaten wordt geaccepteerd. Wij hebben het niet meer alleen voor het zeggen, dat is correct.

De heer Blauw vroeg ook om kort en bondig te zeggen wat de stand van zaken is bij de toelating. Er is geen achterstand. Er is een voortvarende aanpak. Het college functioneert uitstekend. Het wetsvoorstel over het instellen van dat college is al terug van de Raad van State. Dat wordt zeer snel naar de Kamer geleid.

Mevrouw Vos vroeg of wij een hoge graad van bescherming kunnen garanderen met deze wijziging. Ik heb zojuist duidelijk proberen te maken dat het Nederlands beleid goed is vertaald in de Europese regelgeving. Bij de normering en de verdere uitwerking van de uniforme beginselen hebben wij redelijk goed onze zin gekregen. Daarmee kunnen wij goed uit de voeten. In die zin zeg ik dat er niets aan de hand is met de Europese regelgeving. Wat betreft de zorg over de normering van het grondwater is de discussie nog niet afgerond. Wij hebben ons daarin behoorlijk sterk opgesteld. Wij stonden daarin niet alleen, want Denemarken en Duitsland hebben ons krachtig gesteund. Ik hoop dat deze discussie goed wordt afgerond.

Zoals ik al eerder heb gememo-reerd, bevat het Griekse voorstel naar mijn gevoel, volgens de stand van zaken van hedenochtend, elementen waarin wij ons na behoorlijke discussie voldoende kunnen herkennen om ermee in zee te gaan. Er moeten nog een paar punten worden uitgepraat. Bij een paar accenten zouden wij nog onze zin moeten krijgen.

Mevrouw Vos (GroenLinks): Voorzitter! Ik heb begrepen dat het Griekse voorstel over het grondwater principieel afwijkt van de Nederlandse opvattingen daarover. In Nederland zijn wij het erover eens dat al het grondwater in principe geschikt moet zijn voor drinkwater. Wij vinden dus dat wij een algemene norm moeten hanteren, maar dat doet het Griekse voorstel niet. Dat lijkt mij een behoorlijk cruciaal verschil, terwijl de staatssecretaris nu zegt dat wij tot overeenstemming komen.

Staatssecretaris Gabor: Het gaat er altijd om dat de doelstellingen uiteindelijk worden bereikt. In de fasen naar het eindpunt zitten een aantal overgangssituaties die tijdelijk van aard zijn. Deze hebben vooral te maken met de uitkomst van een rekenmodel, dat in de praktijk moet worden getoetst. Dat is vandaag aan de dag een van de grote discussiepunten bij het Griekse voorstel. Als blijkt dat het rekenmodel een andere uitkomst heeft dan de praktijk, en als in de praktijk de normering toch wordt overschreden, dan vervalt de derogatie. Als je met dat soort details toch uiteindelijk bij het einddoel uitkomt, maar een paar perioden inbouwt waarin dat wordt bekeken, dan geloof ik dat wij hiermee een heel eind zullen komen. Het leidend beginsel van het geheel is de normering van 0,1 microgram per liter. Dat is het centrale thema van de bepalingen. Nogmaals: ik kan niet de verzekering geven dat andere landen dit allemaal accepteren. Er is op dit moment sprake van een sterk gewijzigd voorstel. Ik begrijp niet waarom bijvoorbeeld Italië nu ineens tegen is, zoals vandaag is gebleken. Dat moet allemaal nog bekeken worden, maar hoe het ook zij, het uiteindelijke doel van bescherming van het Nederlandse grondwater moet uit de bus komen. Als er voor een aantal landen een overgangssituatie moet worden gecreëerd op

grond waarvan dingen moeten worden aangetoond, zijn dat marges waarbinnen internationaal wel afspraken zijn te maken. Het Griekse voorstel kwam, zoals het er lag, echter inderdaad niet geheel tegemoet aan wat Nederland wil. Vandaag de dag zijn echter de nuanceringen aan de orde.

Er is een concrete vraag gesteld over de toelating van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen met DDT. Ik ken de desbetreffende brief van de milieufederatie niet en ik zal de inhoud daarvan uiteraard nagaan, maar wat in de brief wordt weergegeven kan in Nederland natuurlijk niet het geval zijn en het lijkt mij sterk dat dit elders wel het geval zal zijn. Ik zal die vraag heel concreet beantwoorden, want het lijkt mij in ieder geval een punt van zorg.

Met betrekking tot het Griekse voorstel heb ik duidelijk kunnen maken waar ik mij voor inzet, zodat ik nu bij het punt van de alternatieventoets kom. De heer Esselink heeft daar een vraag over gesteld. In de praktijk is men al bezig om de middelen van mindere kwaliteit met een grotere schadelijke werking weg te werken, want dat is een van de punten van het meerjarenplan. Daarin is afgesproken dat wij op dat punt voortgang zullen boeken. Eerst de Nederlandse situatie zelf: vandaag de dag hebben wij nog geen wettelijke mogelijkheden, want wij moeten de milieucriteria op grond waarvan men dat gaat toetsen nog implementeren en, zoals in de stukken staat, voor 1 januari in werking laten treden. Dan hebben wij een formeel toetsingskader om keer op keer antwoord te kunnen geven op deze vragen.

Dat neemt niet weg dat wij materieel natuurlijk wel bezig zijn. Wij zijn bezig met een herbeoordeling, want telkens wordt de vraag gesteld of dit middel vandaag de dag niet door een beter middel kan worden vervangen en dus niet meer voor nieuwe toelating in aanmerking komt. Wij hebben een kanalisatieprocedure afgesproken in het kader van het convenant en wij zijn bezig om de eerste groep van toelatingen samen met het bedrijfsleven door te lichten. Dan geldt inderdaad het uitgangspunt van het meerjarenplan dat wij een aantal zaken langs die weg willen saneren, maar dat is een vrijwillige en nog geen wettelijke overeenkomst. Dat is direct een antwoord op de vraag of

wij al een beetje aan het saneren zijn: ja, dat is duidelijk het geval. Het gebeurt in de praktijk omdat wij bijvoorbeeld nu met zes kwesties bezig zijn om die met kanalisatie af te bouwen. Wij zijn er dus in de praktijk wel mee bezig, maar echt met grote vaart en heel kritisch kan dat pas als wij een wettelijke basis hebben met betrekking tot de milieucriteria en dat is dus hopelijk vanaf 1 januari. Dan is dat natuurlijk wel een van de punten van inzet van het beleid.

Mevrouw Vos heeft gevraagd wanneer de algemene maatregel van bestuur ten aanzien van de milieucriteria komt. Dat stuk ligt op dit ogenblik bij de Raad van State. Omdat het een algemene maatregel van bestuur is, is het niet nodig om het door te sturen naar de Kamer. Na de terugzending door de Raad van State kunnen wij dat stuk dus snel publiceren en dan kan het inderdaad per 1 januari in werking treden.

Voorzitter! De heer Van der Vlies heeft vragen gesteld over het permanent plantenziektenkundig comité. In dat comité vindt gaandeweg de toepassing van de uniforme beginselen plaats. Met de voorbereiding van de uniforme beginselen zijn wij op dit ogenblik zo ver dat het verhaal van uitspoel naar het grondwater volgende week tot een oplossing kan worden gebracht. Het gehele pakket is dan klaar. Wij zijn er knap laat mee, want het had al vorig jaar juni klaar moeten zijn. Wij hebben in ieder geval de uniforme beginselen, aan de hand waarvan een start kan worden gemaakt met het beoordelen van de werkzame stoffen. Ook op dit punt is er vertraging, want ook dit hadden wij Europees eerder willen doen.

Het College voor toelating functioneert in de praktijk heel goed. Er komt daarvoor een wettelijke basis. Ik heb inmiddels het advies van de Raad van State binnen.

Voorzitter! Wat de bestemmingsheffing betreft, is afgesproken, dat wij vooralsnog afzien van een bestemmingsheffing. Met het bedrijfsleven is afgesproken, dat de noodzakelijke onderzoeken, nodig in het kader van het meerjarenplan, door het bedrijfsleven zullen worden betaald. De bestemmingsheffing was bedoeld voor het financieren van onderzoek en voorlichting. Nu het bedrijfsleven dat na veel discussie voor eigen rekening heeft genomen, is het niet nodig om een

bestemmingsheffing te introduceren. Mocht het niet lukken, dan herleeft de gedachte om toch met een bestemmingsheffing te werken.

De heer **Esselink** (CDA): Ik meen, dat er een tweede argument is – voor mij een hoofdargument – om niet tot een bestemmingsheffing te komen, namelijk de vrijwillige medewerking aan het uit de markt nemen van de zwaar milieu-belastende middelen, zodra er alternatieven voorhanden zijn.

Staatssecretaris **Gabor**: Terecht. De vraag was, waar de bestemmingsheffing was gebleven. Ik heb daarop geantwoord, dat die van de baan is. Voorzitter! De heer Esselink heeft gevraagd hoe het in de praktijk loopt met het terugdringen van de schadelijke toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Vanaf het moment, dat wij daarvoor een wettelijk kader hebben kunnen wij voortvander werken. In de praktijk wordt het vandaag de dag al gaandeweg toegepast. Kanalisatie is een goed voorbeeld van de praktijk.

Ik hoop, dat de algemene maatregel van bestuur per 1 januari 1995 in werking zal kunnen treden. Was is het effect, als de Europese regelgeving onverhoopt niet gerealiseerd wordt, zo is gevraagd. Het effect voor onze regelgeving is nihil. Wij gaan gewoon door met onze eigen maatregel van bestuur, waaronder de grondwaternormering valt. Als er tussen nu en een paar maanden geen Europese regelgeving tot stand komt, maken wij gewoon gebruik van onze eigen ruimte.

Voorzitter! De heer Ter Veer heeft met het voorstel ingestemd. Het is een logische stap in het kader van de voorbereiding. Terecht wees hij erop, dat nog een lange weg te gaan is.

Ik heb al aangegeven, dat er ruimte voor eigen beleid is, als er degelijke argumenten aanwezig zijn. Het moet niet ontaarden in een veelheid van eigen regelgeving.

Ik ben erover verheugd, dat de heer Ter Veer waarderende woorden heeft uitgesproken aan het adres van velen die ertoe hebben bijgedragen, dat het beleid de laatste anderhalf jaar minder stroef is geworden en dat sprake is van een behoorlijk tempo.

Voorzitter! Dit was mijn antwoord in eerste termijn.

De heer **Esselink** (CDA): Zou de

staatssecretaris een reactie willen geven op het amendement van mevrouw Vos? Wij kunnen moeilijk aan een tweede termijn beginnen zonder een begin van een reactie.

Staatssecretaris **Gabor**: Bij Europese implementatie van regelgeving, waarbij wij de teksten van Europese publikaties precies aanhouden, voel ik er niet voor om in eigen bewoordingen een bepaald idee op tafel te leggen. Dit betekent altijd complicaties en spanningen. Ik hecht er dus aan dat wij de tekst conform de Europese formulering handhaven. Daarom moet ik aanvaarding van dit amendement ontraden. Bovendien kan ik u geruststellen. Bij de beoordeling van het geheel spelen vooral de milieu-effecten in verband met de bodembescherming een heel belangrijke rol. Ik zie dus in de praktijk geen problemen met de bestaande tekst van het wetsvoorstel, omdat die ook al op de bodembescherming slaat.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Het amendement is ingediend, omdat in artikel 3 het woord "bodem" niet wordt genoemd daar waar het gaat om criteria die kunnen leiden tot het niet toelaten van bestrijdingsmiddelen. Wij hebben geconstateerd dat er bijvoorbeeld door het verwaaien van grond waarin bestrijdingsmiddelen aanwezig zijn wel degelijk problemen ontstaan. Ik verwijs onder andere naar het effect daarvan op wateroppervlakten. Ons is tevens opgevallen dat in artikel 4 nadrukkelijk wordt gesteld dat men het aantasten van de vruchtbaarheid van de bodem geen reden vindt voor het niet toelaten van een bestrijdingsmiddel. Ik hoor graag van de staatssecretaris of dit inderdaad het geval is. Het lijkt mij, eerlijk gezegd, in strijd te zijn met de woorden van de staatssecretaris toen hij zei dat de bodembescherming wel degelijk een belangrijk doel is van deze Bestrijdingsmiddelenwet.

Staatssecretaris **Gabor**: Het is duidelijk dat de milieu-effecten bedoeld zijn als een algemeen kader waarin alles moet worden beoordeeld. De milieu-effecten voor de bodem dienen derhalve in dat kader te worden meegenomen. Inderdaad staat het niet specifiek in het wetsvoorstel, maar ik herhaal dat alles in het kader van de milieu-effecten bekeken wordt. Ik heb

daarom geen behoefte aan een andere formulering. Het gaat hierbij om een afweging waarbij verschillende criteria uiteindelijk leiden tot een standpunt omtrent het wel of niet toelaten van bestrijdingsmiddelen. Er bestaat geen exclusief criterium. De beoordeling vindt plaats op grond van een totaalbeeld.

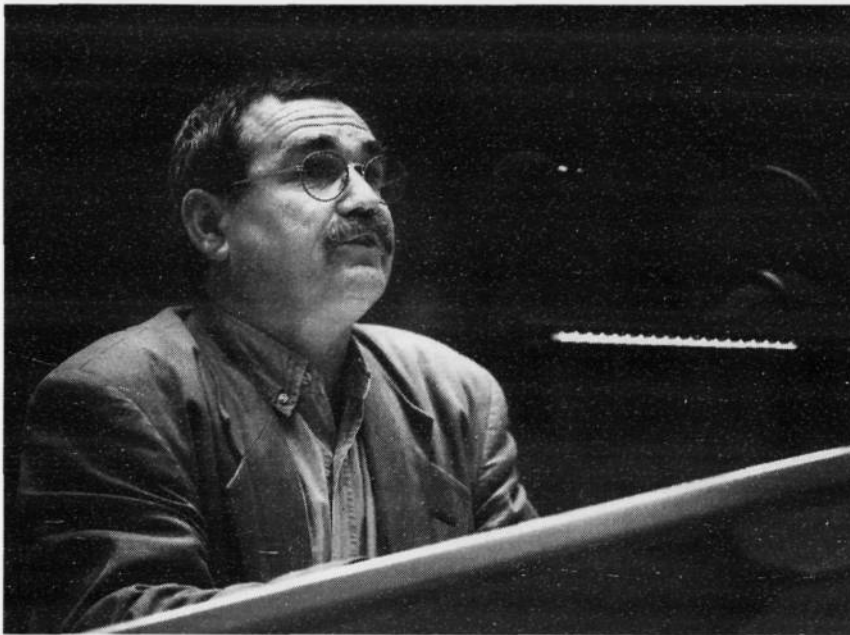
De heer **Blauw** (VVD): De indieners van het amendement spreken over "besmetting van de bodem", terwijl de staatssecretaris in zijn schriftelijke reactie wel degelijk het fenomeen "bodem" noemt. Wat wordt nu bedoeld met "besmetting van de bodem"? Indien dit onderwerp ten principale wordt benaderd, is er niet veel meer mogelijk. Wanneer de indieners echter een onaanvaardbare belasting van de bodem bedoelen, geeft dat meer ruimte. Ik krijg graag wat meer duidelijkheid hieromtrent.

Staatssecretaris **Gabor**: Deze vraag is niet tot mij gericht.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Mijn collega heeft gelijk als hij zegt dat het beter is om het woord "besmetting" te vervangen door "onaanvaardbare belasting van de bodem". Ik zal het amendement in die zin wijzigen.

Aan het adres van de staatssecretaris merk ik nog op dat in artikel 4 van de richtlijn expliciet staat dat de richtlijn niet de mogelijkheid biedt om de schade van het produktievermogen van de grond te hanteren als grond om de toelating van een gewasbeschermingsmiddel te weigeren. Het komt mij voor dat dit in strijd is met ook de inzet van de staatssecretaris dat bodembescherming een van de belangrijke doelstellingen is van deze Bestrijdingsmiddelenwet.

Staatssecretaris **Gabor**: Ik heb getracht aan te geven dat de discussie voortdurend gaat over de mate waarin er sprake van belasting van de bodem is en over de vraag of het gebruik van het middel uiteindelijk leidt tot een al of niet aanvaardbare schade, belasting of aantasting. Met de heer Blauw ben ik van mening dat het woordje "onaanvaardbaar" in dit verband niet gebruikt kan worden. Het gaat erom dat het gebruik via beoordeling aan de hand van de criteria al dan niet afgewezen wordt.

De heer Poppe (SP)

Bovendien moet ik herhalen dat er altijd sprake is van een zekere aantasting op een bepaald moment. Nogmaals, de vraag is in welke mate dat gebeurt, of dat toelaatbaar is en of daarvan langdurig dan wel tijdelijk sprake is.

□

De heer **Poppe** (SP): Voorzitter! Allereerst stel ik vast dat deze discussie al een jaar duurt. Ik spring er nu in. Zelfs na een jaar zijn er nog heel wat haken en ogen en vragen. Hieruit blijkt hoe kwetsbaar het probleem is.

Het gaat om de theorie die hier noodgedwongen aan de orde is en de dagelijkse praktijk van de toepassing van bestrijdingsmiddelen. Daarin gaat het betoog van de staatssecretaris mank. Het voorbeeld van de champignonvoetjes dat ik gegeven heb, geeft precies aan hoe die theorie en praktijk problemen kunnen opleveren. Ik doel ook op de toetsing door het CTB, het College toelating bestrijdingsmiddelen. Dat college moet aan de hand van de wet beoordelen of het gebruik van een middel onaanvaardbare neveneffecten heeft op het milieu, de mensen die het gewas gebruiken of andere gewassen, niet zijnde de doelgewassen.

Het bestrijdingsmiddel Sporgon wordt gebruikt om de extra

vervelende schimmeltjes bij de champignonkweek te voorkomen. Het CTB redeneert als volgt: Sporgon komt in de dekaarde terecht en die aarde wordt collectief afgevoerd; het middel komt derhalve niet direct in het milieu terecht. De vervuiling van de dekaarde tot chemisch afval (30 maal boven de norm) wordt dus niet meegeteld. Dit is een probleem. De champignonvoetjes moeten niet in het milieu komen; gebeurt dat ook niet, dan vormen zij een bedrijfsafvalstof en daar gaat het CTB niet over. Er zijn meer van dit soort situaties in kassen.

Ik kom nu te spreken over het amendement inzake het direct op de bodem aanbrengen van bestrijdingsmiddelen in relatie tot het grondwater. De staatssecretaris heeft mij er niet van overtuigd dat er op grond van de huidige ontwikkelingen en van de Europese richtlijnen de garantie bestaat dat het grondwater, het drinkwater voor onze kinderen en kleinkinderen, niet besmet wordt tot boven de norm van 0,1 microgram bestrijdingsmiddel per liter. Het duurt namelijk 30 tot 40 jaar voordat het middel het grondwater bereikt heeft. Ik kan mij nog herinneren dat ik kort na de oorlog kaal geschoren werd en als een soort kerstbrood bepoederd werd met DDT. Dat zou zo goed zijn tegen luis. Wij weten nu echter dat het spul heel slecht is en dat het in

het vet van mensen en dieren is opgehoopt.

Met al die gechlloreerde koolwaterstoffen moeten wij dus uitermate voorzichtig zijn, omdat wij niet precies weten in welke mate die stoffen afbreken. Daarom moeten wij altijd op het moment dat er andere mogelijkheden zijn, bijvoorbeeld om met andere stoffen te werken of een andere vorm van tuinbouw toe te passen waarbij die stoffen niet nodig zijn, die mogelijkheden naar voren halen. Dat gebeurt niet. Daarom heb ik er des te meer bezwaar tegen dat in Europa, in Brussel, nog steeds niet is vastgesteld om, welke stoffen het gaat. Het wordt een tien-jarenplan. Een tien-jarenplan duurt natuurlijk veel te lang, want dat betekent dat stoffen die straks schadelijk blijken te zijn, tien jaar lang gebruikt worden. Als die eenmaal in de grond zitten, sijpelen zij door naar het grondwater en is dat niet meer tegen te houden. Dat is ook waar de brief van de VEWIN over gaat. Die gaat over de angst dat op termijn de besmetting in het grondwater komt. Als dat eenmaal gebeurt, is dat niet meer terug te draaien. En het grondwater wordt al zoveel bedreigd.

Het gat tussen theorie en praktijk blijft te groot met deze wetswijziging. Ik denk dat dit gat groter wordt. Uniformiteit is natuurlijk prachtig als het een goed uniform is. Als het jasje niet past, is het echter slecht lopen. Als de broek niet past, is het een slecht uniform. Een uniform beleid dat naar onze maatstaven voor ons kwetsbare milieu in de lage landen niet goed is, moeten wij niet aanvaarden. En wij weten het nog niet.

Laten wij daarom eerst de eigen wetgeving zo scherp maken dat het CTB niet meer kan toetsen, zoals nu gebeurd is, met bijvoorbeeld ook wolmanzout, arseen, chroom en koper. Dat zijn zouten die bij hout worden gebruikt tegen beestjes en schimmels. Het staat stijf van arseen en chroom. Binnenkort moeten wij praten over chroom in het milieu. Dat wordt erin geperst. Het CTB zegt echter dat het kan, omdat het niet direct in het milieu komt. Het komt pas op termijn in het milieu als afvalstof en het CTB gaat niet over afvalstoffen. Die scheve schaats moeten wij in de wetgeving niet rijden. Dat is dan in eerste instantie de eigen wetgeving. Daarna kunnen wij bekijken welke stoffen wij in

Brussel inbrengen om op de lijst te zetten en welke niet.

Als er een uniforme regelgeving voor stoffen komt die Nederland in het nadeel stelt in zijn zorg om het milieu, zijn wij verkeerd bezig. Ik ben niet overtuigd door het verhaal van de heer Gabor. Hij heeft mij geen garantie kunnen geven dat wij hiermee volledig op de goede weg zijn.

De wijziging in het amendement met betrekking tot die onaanvaardbare besmetting vinden wij een verbetering. Wij kunnen dit steunen.

□

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording van de vragen. Op een paar punten verzoek ik hem echter een nader antwoord te geven.

Over de uniforme beginselen is hier door verschillende collega's gesproken. Over het grondwater heeft de staatssecretaris gezegd dat Nederland de inzet tot dusverre zal handhaven en bij dat Griekse voorstel die inzet ook zal hebben.

Ik heb nog een vraag gesteld – ook andere collega's hebben erover gesproken – over de alternatieven-toets ofte wel de mogelijkheden die er in de nieuwe wet komen voor de stimulering van de geïntegreerde bestrijding. Willen wij die geïntegreerde bestrijding stimuleren, dan lijkt het mij van groot belang dat die ook in de uniforme beginselen wordt opgenomen. Dat is nu niet het geval. Er is over gesproken dat dit problemen zou kunnen opleveren, dat het ook juridisch-technische problemen zou kunnen opleveren. Dat is overigens niet door de staatssecretaris gezegd, maar dat heb ik elders vernomen. Ik heb twee punten genoemd. Aan de ene kant wordt in artikel 5 van de wet wel degelijk gezegd dat men waar mogelijk geïntegreerde bestrijding wil toepassen. Waarom wordt dit dan ook niet in de uniforme beginselen als zodanig opgenomen? Aan de andere kant wordt in een biocide-richtlijn, die ook opgesteld wordt, wel gesproken over zo'n alternatieventoets. Ik zou daar nog graag iets over horen.

Dan de voortgang van de uitvoering van het meerjarenplan Gewasbescherming. De staatssecretaris zegt dat hij goed op schema ligt en dat er wordt gewerkt aan de

sanering. Door collega's is al gezegd dat er veel inzet van het bedrijfsleven is. Dat lijkt mij een prima zaak. Toch heb ik op een aantal punten nog zorgen, omdat ik heb vernomen dat er eigenlijk nog helemaal geen voortgang is geboekt in de vermindering van de emissies, die wij hebben afgesproken. Ook in de vermindering van de afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen zit in Nederland nog onvoldoende tempo.

Ik heb de staatssecretaris gevraagd om de stand van zaken te melden met betrekking tot de boekhouding van bestrijdingsmiddelen. Ik heb het antwoord daarop gemist.

Ook heb ik de staatssecretaris gevraagd of hij van plan is, een voorstel te maken naar aanleiding van het verhaal van de stichting Natuur en milieu over de bestrijdingsmiddelen op recept.

Ten slotte meld ik nog dat ik de wijziging die ik net in een interruptie aangaf, in het amendement zal opnemen. De term "besmetting van de bodem" zal dus worden vervangen door "onaanvaardbare belasting van de bodem".

Naar aanleiding van de antwoorden op mijn vragen zal de fractie van GroenLinks zich beraden over het wel of niet steunen van het wetsvoorstel.

De heer **Ter Veer** (D66): Ik heb graag nog een toelichting op het amendement. Heeft het amendement ook na wijziging van de tekst niet tot gevolg dat een bepaalde groep bestrijdingsmiddelen, te weten de bodemherbiciden, in een moeilijke positie komen, in die zin dat zij helemaal niet meer toegelaten zijn? Er zal immers altijd een bepaalde periode zijn waarin er na toediening van de bodemherbicide sprake is van een onaanvaardbare situatie, gemeten aan de criteria die mevrouw Vos hanteert. Dat lijkt mij een te ver gaande consequentie. Ik vraag de staatssecretaris of ook hij hierop een reactie kan geven.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Wat de heer Ter Veer stelt, is uitdrukkelijk niet de bedoeling. Het is niet de bedoeling dat via dit amendement alle bodemherbiciden uitgesloten worden. Het amendement heeft met name betrekking op het uitspoelen en uitwaaien van restanten van gewasbeschermingsmiddelen die in

de bodem terechtkomen. Dat is de inzet die wij met het amendement beogen. Wellicht is het van belang om er later nog even in meer technische zin naar te kijken.

□

Staatssecretaris **Gabor**: Voorzitter! De opmerking van de heer Poppe dat je op dit ogenblik geen Europese regelgeving doorgang moet laten vinden, vind ik een wat merkwaardige. In artikel 23 van de Europese richtlijn uit 1991 kan hij zien dat de Europese lidstaten zich ertoe verbonden hebben, vóór 25 juni 1993 deze regelgeving in eigen wetgeving op te nemen. De idee dat je je aan verdragsverplichtingen kunt onttrekken, is dan ook hoogst vreemd. Daarom begrijp ik niet zijn filosofie dat je eigenlijk nog tien jaar moet wachten alvorens hieraan uitvoering te geven.

De heer **Poppe** (SP): Wij zijn niet de laatsten die hun wetgeving aanpassen. Er zijn er die ons zijn voorgegaan. Wij hoeven niet roomser dan de paus te zijn door zo ver vooruit te lopen dat wij straks in de problemen komen. Wij hebben nog de tijd, ondanks de datum die in de richtlijn staat, om er goed over na te denken of wij wat dit betreft wel op de goede weg zijn. Er vinden namelijk nog meer overschrijdingen plaats. Wij moeten ons onze handen niet laten ketenen met kettingen die niet deugen.

Staatssecretaris **Gabor**: Ik zou niet weten welke ketenen bedoeld worden. Nederland staat bekend als het land met de meest stringente, meest scherpe toelating. Zo staan wij bekend.

De heer **Poppe** (SP): Toch kennen wij ernstige bodem- en waterverontreiniging in Nederland. Dat is wat ik bedoel: theorie en praktijk.

Staatssecretaris **Gabor**: Wij zijn buitengewoon scherp bij de toelating. Onder andere hierdoor is in het verleden een en ander nogal traag en moeizaam verlopen. Het is algemeen bekend hoe wij het hier doen. Bij instellingen in Duitsland en Frankrijk heb ik er intensief over gesproken en men heeft daar grote waardering voor de Nederlandse aanpak. Ons beleid wordt niet weggeschoffeld door de Europese

implementatie, te meer niet doordat deze heel dicht bij de Nederlandse regelgeving komt. Ik zou daarom niet weten waarom een periode van een jaar of tien nodig is.

Mevrouw Vos vroeg of biologische bestrijding een kans krijgt. Dit onderwerp staat een beetje buiten deze discussie, omdat het niet specifiek in het wetsvoorstel geregeld wordt. De bestuurlijke, politieke intentie is uiteraard dat wij de biologische bestrijding sterk intensiveren, waar het maar kan.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): De heer Esselink zei dat er in de Kamer over is gesproken dat het voorhanden zijn van geïntegreerde bestrijdingsmiddelen of alternatieven een reden kan zijn om een chemisch middel niet toe te laten. Als je de alternatieven voor chemische bestrijding een kans wilt geven, moet je hiermee rekening houden bij de toelating van chemische bestrijdingsmiddelen.

Staatssecretaris **Gabor**: Zo'n afweging is niet mogelijk. Zelfs chemische middelen dienen te voldoen aan de eisen en de normen die wij in de regelgeving stellen. Er was enige spanning met de Europese Commissie en de andere lidstaten, toen wij probeerden om de alternatieventoets in de Europese regelgeving op te nemen. Als een toelating voldoet aan de normering, kan zo'n onderschikking, kunnen zulke extra criteria niet worden opgenomen. Dat is heel nadrukkelijk het antwoord vanuit de bestaande regelgeving geweest. Wij hebben gesteld dat het een goede manier zou zijn om bepaalde middelen uit de roulatie te nemen. Daarop was het antwoord dat, als iets volgens de normering toelaatbaar is, een dergelijke onderschikking in prioriteit en toelaatbaarheid niet kan worden geïntroduceerd. Die strijd hebben wij bij het opstellen van de uniforme beginselen verloren.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Dat is dus een afgesloten hoofdstuk. Maar dan is het inconsequent dat een alternatieventoets wel in de uniforme beginselen wordt opgenomen voor de niet-landbouwbestrijdingsmiddelen.

Staatssecretaris **Gabor**: Daarvan zijn meer voorbeelden te noemen, zoals in het kader van de dierproeven. Er zijn meer belemmeringen op te

bouwen. Bepaalde dingen kun je niet meer doen, omdat er een alternatief voorhanden is. Het systeem als zodanig is bekend. Bij deze Europese regelgeving is het uitdrukkelijk door ons ingebracht en bepleit. Daarop was het antwoord dat elke toelating op zich moet voldoen. Als een middel voldoet, kunnen wij niet een extra criterium opnemen waaraan het ook moet voldoen. Dat is de argumentatie die men er tegenover heeft gesteld. Wij gaan zelf voort met dit beleid. De heer Esselink heeft dat onder woorden gebracht en ik heb het u verzekerd vanuit de praktijk.

In de eerste termijn heb ik niet de vraag van de heer Esselink beantwoord naar de stand van de implementatie in andere Europese landen. Italië en Denemarken hebben deze aanpassing inmiddels gerealiseerd. Alle overige landen zijn nog in gebreke. Het tempo van de implementatie van Europese regelgeving is dus buitengewoon traag.

Bijzonder veel aandacht en belangstelling heb ik voor de recepturen. De regelgeving rond de grondontsmetting is daarop gebaseerd. Wij voeren dat in de praktijk al uit. Het is bijzonder goed om op grond van stringente normen af te spreken wat wel kan, onder welke omstandigheden het kan en in welke mate het toepasbaar is. Die kanalisatie wordt in het beleid ingebouwd. Ik kan dan ook de verzekering geven dat het goed loopt. Bij de bespreking van de voortgangsrapportage over het meerjarenplan, waarin ook het een en ander naar voren is gebracht, kan dit nader aan de orde worden gesteld. Maar ik sta positief tegenover recepturen.

Voorzitter! Het is mij niet helemaal duidelijk welke tekst van het amendement nu nog door mij van advies voorzien zou moeten worden. Ik waarschuw de Kamer wel voor het feit dat ik geen van de Europese regelgeving afwijkende tekst zou willen adviseren. Toevoeging of verbreding daarvan geven altijd aanleiding tot complicaties. Ik deel wat dat betreft de opvatting van de heer Ter Veer.

De heer **Blauw** (VVD): Voorzitter! Nu de staatssecretaris in het gewijzigde wetsvoorstel in artikel 3 aan ons begrippen voorlegt als "voldoende werkzaam", "onaanvaardbare uitwerking", "schadelijke uitwerking", waarom heeft hij dan zoveel

weerstand tegen het introduceren van een begrip als "ontoelaatbare belasting voor water en bodem"? Er wordt immers wel gesproken over "besmetting van water", wat veel verdergaand, meer voor discussie vatbaar en veel meer onbruikbaar is dan het voorstel dat mevrouw Vos doet. Dat is toch niet verstandig?

Staatssecretaris **Gabor**: Mijn enige antwoord, voorzitter, dat ik andermaal herhaal, is dat ik aansluiting heb gezocht bij het publicatieblad van de Europese Gemeenschap waar deze zaak tekstueel volledig voorbereid en weergegeven is. Ik wens dus geen nieuwe begrippen en gedachten te introduceren, omdat ik dan in spannende situaties terecht kom.

De heer **Blauw** (VVD): Als dat een gegeven is, dan staan wij hier eigenlijk voor nop! Als wij op dit moment het recht van amendering op het door u voorgestelde wijzigingsvoorstel niet hebben, hadden wij beter op de Scheveningse pier kunnen blijven met dit mooie weer.

Staatssecretaris **Gabor**: Dat is een te vergaande conclusie, voorzitter!

De heer **Blauw** (VVD): Nee, voorzitter, dat is een principiële punt. Wanneer hier een amendement wordt ingediend waarvan aangenomen kan worden dat het boogt op een meerderheid in de Kamer en de staatssecretaris zegt dat hij het niet kan uitvoeren, omdat het om een Brusselse tekst gaat, dan stel ik vast dat we hier voor niks zaten.

Staatssecretaris **Gabor**: Voorzitter! Met uw goedvinden, wil ik eerst de tekst in gewijzigde vorm op tafel hebben. Als die op tafel ligt, zal ik dit andermaal beoordelen. Het eerste verweer heeft ertoe geleid, dat er inmiddels wijzigingen in worden aangebracht. Ik wil dat graag eerst onder ogen zien en dan ben ik bereid om u andermaal met vindplaatsen en verwijzingen daarbij te adviseren.

De heer **Esselink** (CDA): Voorzitter! De memorie van toelichting, waar je snel op teruggrijpt als het om dergelijke zaken gaat, valt niet terug op de Europese richtlijn. De memorie van toelichting geeft naar mijn idee volstrekt helder aan waarom de tekst in het wetsvoorstel luidt zoals die

luit. Het amendement van mevrouw Vos handelt volstrekt in lijn met die memorie van toelichting en geeft nog explicieter aan dan de memorie van toelichting, en impliciet het oorspronkelijke wetsvoorstel, al deed, dat het gaat om het hierna volgende citaat uit de wettekst: "...geen voor het milieu onaanvaardbaar effect heeft, waarbij in het bijzonder rekening wordt gehouden met...". Dan volgt de befaamde zin waarin mevrouw Vos niet meer toevoegt dan de woordjes "de bodem". Ik zou de staatssecretaris willen uitnodigen om nog eens nadrukkelijk na te gaan of een dergelijke toevoeging, die expliciet lijkt te maken wat zowel in de memorie van toelichting als in de schriftelijke voorbereiding beoogd werd, niet nuttig en nodig is.

Staatssecretaris **Gabor**: Wij zullen het bekijken, voorzitter.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Mevrouw Vos zal, naar ik aanneem, haar gewijzigde amendement in de loop van de dag op tafel leggen. Ik stel voor dat de staatssecretaris alsnog en zo mogelijk deze week schriftelijk reageert. Dan kunnen wij dinsdag stemmen.

Aldus wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het basisonderwijs en de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs inzake de bevoegdheid voor het geven van onderwijs in niet-Nederlandse taal en cultuur (23553).**

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Het woord is allereerst aan de heer Rijpstra, die zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Rijpstra** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Bij de voorbereiding van dit voorstel kwam bij mij de gedachte op dat er een vergelijking kan worden gemaakt tussen een

beginnend kamerlid en een leerling die les krijgt van een OETC-leraar of -lerares. Ik wil die vergelijking kort schetsen. Als beginnend kamerlid kwam ik in deze Kamer terecht en ervoer ik een andere taal en cultuur dan ik gewend was. Het zich eigen maken van die taal en cultuur ofwel de inburgering is nagenoeg onmogelijk zonder kwalitatieve steun en begeleiding. Als er kwaliteit wordt geleverd, komt de inburgering sneller tot stand en zal het functioneren in deze Kamer ook sneller gaan. In dit gegeven ligt voor mij de parallel naar dit wetsvoorstel.

Het probleem dat de minister schetst is duidelijk. Beheersing van het Nederlands door allochtonen is van doorslaggevend belang voor het goed functioneren van hen binnen de Nederlandse samenleving. Onderwijs in de eigen taal door een leerkracht uit het land van herkomst biedt ondersteuning bij het leren van Nederlands en andere vakken. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een groot deel van de OETC-leerkrachten het Nederlands onvoldoende beheerst. Dit heeft gevolgen voor de allochtone leerling. In de meeste gevallen wordt de achterstandssituatie waarin hij verkeert groter. De leerling kan zich niet ontplooien, omdat hij niet optimaal kan meedoen met de normale lessen. Hij kan niet communiceren, omdat hij niet begrijpt waar het over gaat. Bovendien is er onvoldoende begeleiding door de leerkracht, want deze beheerst het Nederlands onvoldoende.

Het is daarom terecht dat dit voorstel van wet er nu ligt. De memorie van toelichting van de minister toont aan waar het knelpunt ligt: onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. De VVD-fractie betreurt het dat het oorspronkelijke voorstel van de minister om verplichte scholing ook voor zittende leerkrachten in te voeren op grote bezwaren van de Onderwijsraad en van andere adviesraden stuitte. De oplossing die nu wordt voorgesteld, is op het eerste gezicht een compromis. De VVD-fractie hecht eraan, de scholen te wijzen op hun verantwoordelijkheid om kwalitatief goed onderwijs te bieden. Dit geldt voor alle vakgebieden.

De minister geeft aan dat er enige krapte in het aanbod van OETC-leraren is. Kan hij ook aangeven wat hieraan gedaan kan worden?

Instellingen voor volwassenen- en hogescholen kunnen voorzien in een cursusaanbod voor Nederlands als tweede taal. De visitatiecommissies voor de PABO's kwamen echter tot de conclusie dat het aanbod bij de hogescholen te wensen overliet. Heeft de minister zicht op de huidige situatie rond het aanbod? Om het gestelde doel van beheersing van de Nederlandse taal te bereiken is een voldoende en kwalitatief goed cursusaanbod van essentieel belang.

In de memorie van toelichting noemt de minister een inspectierapport uit 1988 waaruit blijkt dat 40% van de OETC-leraren de Nederlandse taal onvoldoende beheerst. Hoe denkt de minister de kwaliteit de komende jaren te bewaken? Kan de VVD-fractie hier via de reguliere begroting nader over geïnformeerd worden? Immers, als blijkt dat genoemde maatregel in deze wet niet tot het gewenste resultaat leidt, wil de VVD-fractie hier zeker op terug kunnen komen.

Voorzitter! Ik sluit mijn eerste termijn af. De kwaliteit van de onderwijsgevende is van essentieel belang voor de ontplooiing van het kind. Voorstellen die de kwaliteit van de onderwijsgevende verhogen, mogen op de steun van de VVD-fractie rekenen. Met de gewenste verhoging van de kwaliteit op het terrein van de beheersing van het Nederlands wordt een stap in de goede richting gezet. Dit kan tot een snellere integratie van allochtone leerlingen in de Nederlandse samenleving leiden.

De **voorzitter**: Collega Rijpstra, ik wens u van harte geluk met uw maidenspeech.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Lambrechts. Ook mevrouw Lambrechts zal haar maidenspeech houden.

□

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Voorzitter! Het is niet iedereen gegeven om zijn maidenspeech te houden over een groot en in de publieke belangstelling staand onderwerp als de IRT-kwestie. Sommigen van ons moeten gewoon

Mevrouw Lambrechts (D66)

klein beginnen, maar misschien is dat ook maar beter.

Wat thans voorligt, is een kleine maar toch niet geheel onbelangrijke wijziging van de Wet op het basisonderwijs enzovoort. Die wijziging vraagt van de leraren eigen taal en cultuur om voortaan aantoonbaar bewijs te leveren van hun kennis, ook van de Nederlandse taal die voor hen juist niet de eigen taal is. Om diverse redenen vinden wij dat een zinvolle wijziging van de wet; niet op de laatste plaats, omdat gebleken is dat gebrek aan kennis van de Nederlandse taal heeft geleid tot gebrek aan afstemming met het overige onderwijs. De Wetenschappelijke raad voor het overheidsbeleid gaf dit al eerder aan in zijn rapport Allochtonenbeleid. Ook de leraar eigen taal en cultuur moet kunnen overleggen met de andere leraren over het totale curriculum en de functie die zijn vak eigen taal en cultuur daarbinnen gaat vervullen.

Een tweede argument is dat wij menen dat het ronduit een slecht voorbeeld voor leerlingen zou zijn, als hun leraar of lerares niet ook blijk geeft van een enigszins redelijke beheersing van de Nederlandse taal. Anders zou de indruk gewekt kunnen worden dat het hier goed wonen en goed werken is, zonder de taal in voldoende mate te beheersen. Dat is echter juist niet het geval. Een goede beheersing van de Nederlandse taal

is een absolute voorwaarde voor een actieve en succesvolle deelname aan de Nederlandse samenleving. Die boodschap moet volgens ons ondubbelzinnig overkomen, zeker omdat, zoals de minister zelf ook zegt in de memorie van toelichting, de toekomst van vrijwel al deze kinderen toch in Nederland zal liggen.

De eisen die bij wet gesteld zullen worden, zijn alleszins redelijk. Ik doel dan vooral op de voorwaarden en de termijnen die daarbij in acht worden genomen. Het lijkt mij dat de degenen die al wel over een lesbevoegdheid beschikken, maar nog niet over voldoende kennis van de Nederlandse taal, genoeg tijd krijgen en ook voldoende rechtsbescherming wordt geboden.

De voorgaande spreker heeft gewezen op het tekort dat mogelijk kan optreden. Ik ben op zichzelf geneigd, de minister op zijn woord te geloven wanneer hij zegt dat deze wetswijziging niet tot een groot tekort aan leraren eigen taal en cultuur zal leiden. Ik wijs er echter op dat de geluiden dat deze maatregelen een tekort zullen veroorzaken, steeds sterker worden. Als mijn laatste informatie klopt, neemt het aantal allochtone leerlingen ook toe.

In dit verband kom ik kort terug op een onderwerp dat wij al eerder hebben aangekaart, maar waarop wij tot nu toe geen bevredigend

antwoord hebben gekregen. Dit betreft de leraren die bevoegd zijn, die de Nederlandse voldoende beheersen, die graag willen lesgeven en dit ook goed kunnen, maar dat niet mogen omdat zij niet uit het "juiste" land komen. Het land van herkomst klopt in dat geval niet met hetgeen onze regelgeving voorschrijft. Volgens onze regels mag een Algerijn – over dit voorbeeld hebben wij eerder met de minister gesproken – niet aan Marokkaanse kinderen lesgeven, ook niet als hij de taal van de kinderen – het gaat veelal om Berberkinderen – beter beheerst dan een Marokkaan die hoog-Arabisch spreekt. Dat vinden wij op z'n zachtst gezegd een beetje vreemd. Uit zijn antwoord maak ik op dat de minister het probleem erkent. Desalniettemin lijkt hij niet van zins om de eis van het land van herkomst nu al te laten vallen. Op welke wijze wil de minister dit probleem oplossen?

Een andere kwestie die tot nu toe onopgehelderd is gebleven, betreft de werkelijke omvang van het probleem. Diverse fracties hebben de minister in een eerder stadium gevraagd hoe het precies gesteld is met de taalbeheersing van de huidige leraren eigen taal en cultuur. Dit zijn er ongeveer 1000. Op zichzelf is dit geen onbelangrijke vraag. De minister heeft daarop geantwoord – op dat moment overigens terecht – dat pas na 26 maart 1994, het tijdstip waarop de CITO-toets Nederlands zou worden afgenomen, daarover helderheid gegeven kan worden. Nu is het ondertussen medio juni en moet duidelijk zijn hoeveel van de 651 leraren die hebben meegedaan, voor die toets zijn geslaagd. Het antwoord op die vraag kan ons dan weer zicht verschaffen op de werkelijke omvang van het probleem. Als iedereen geslaagd is, hebben wij helemaal niet zo'n groot probleem. Misschien is er dan niet eens een nieuwe wet nodig, maar eerlijk gezegd verwacht ik dat niet.

Voorzitter! Voor het overige zijn de vragen, wat ons betreft, bevredigend beantwoord en stemmen wij in met dit wetsvoorstel.

De voorzitter: Mevrouw Lambrechts, ik wens u van harte geluk met uw maidenspeech.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Voorzitter! Het lijkt erop alsof de Kamer het in deze zomertijd alleen kan hebben over asperges, bestrijdingsmiddelen en komkommers. Vanmiddag gaat het echter over een ander onderwerp, namelijk het onderwijs in eigen taal en cultuur van de allochtone kinderen in dit land. In dit verband is er een wijzigingsvoorstel van de kant van de minister verschenen over de positie van de OET-leerkrachten. Mijn fractie stemt in met de opvattingen die de minister daarin heeft neergelegd. Wel wil ik in dit verband een aantal opmerkingen maken.

Als ik het goed begrepen heb, heeft de minister de nodige middelen voor de OET-cursussen bedoeld voor de leerkrachten gehaald uit twee potten: een nascholingspot en een pot voor volwasseneneducatie. Ik ben bang dat het weghalen van de middelen uit de pot voor volwasseneneducatie een verdringingseffect zal hebben voor mensen die graag gebruik willen maken van deze pot. Ziet de minister mogelijkheden om deze cursussen met name te laten financieren uit het nascholingsprogramma?

Ik heb deze discussie een tijd geleden ook van de andere kant van de tafel meegemaakt. Ik heb als directeur van het Nederlands centrum buitenlanders commentaar mogen leveren op de gedachten van de minister. Ik vind het prijzenswaardig dat de minister in de stukken een aantal van deze commentaren overgenomen heeft, met name als het gaat om de rechtspositie van de zittende leerkrachten. Ik waardeer het dat de minister oog heeft gehad voor de onrust die gepaard kan gaan met het ter discussie stellen van de rechtspositie van de zittende leerkrachten op dit moment en dat hij daarom geen enkele twijfel heeft laten bestaan over die rechtspositie. Deze leerkrachten moeten meedoen met het verwerven van de Nederlandse taal, zonder dat hun rechtspositie in een gevarenzone terechtkomt.

Dan kom ik bij het OET-onderwijs. Ik ben van mening dat het verplicht stellen van de Nederlandse taal zeker ten goede zal komen aan dit type onderwijs. Ik wijs de minister erop dat de problemen rondom dit onderwijs niet alleen maar in de

schoenen geschoven kunnen worden van de leerkrachten alleen. Die indruk wil ik wegnemen. De problemen rondom dit type onderwijs zijn ook in de scholen zelf verankerd. Ik heb zelf kinderen die dit type onderwijs volgen en ik heb gezien dat de kinderen niet eens een eigen ruimte hebben om dit type onderwijs te volgen. Dat is natuurlijk geen ideale situatie om een taal te leren. Daarnaast speelt het aspect dat de cultuur van sommige scholen OET-onderwijsvriendelijk is. Het leeft dan niet eens in het hoofd van het schoolhoofd, laat staan in de hoofden van de andere leerkrachten. Daar moet verandering in gebracht worden. Zoals de minister weet, wordt het OET-onderwijs in sommige schoolwerkplannen niet eens opgenomen.

Ziet de minister mogelijkheden – nog los van de vraag hoe aan de paarse coalitie vorm zal worden gegeven – om scholen te benaderen met het verzoek om dit type onderwijs, zowel in cultureel opzicht als in termen van ruimte, goed te verankeren in hun lesprogramma?

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Koekkoek die zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Koekkoek** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het is altijd goed om je bij een wetsvoorstel af te vragen voor welk probleem het nu eigenlijk een oplossing biedt. Dat probleem is dat leerkrachten in onderwijs in eigen taal en cultuur de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, zoals al eerder is opgemerkt. Daardoor komt de voornaamste doelstelling van het onderwijs in eigen taal in het gedrang. Die voornaamste doelstelling is volgens de regering: de ondersteuning van het leren van het Nederlands en andere vakken.

Wat zijn nu de oplossingen die dit wetsvoorstel beoogt? Het wetsvoorstel beoogt dat alle OETC-leerkrachten op redelijke termijn de Nederlandse taal beheersen. Het wetsvoorstel doet dit door vier punten:

1. na de inwerkingtreding van de wet geldt als bevoegdheidseis voor niet-Nederlandse taal en cultuur tevens de eis van voldoende beheersing van de Nederlandse taal;
2. degenen die voor inwerkingtreding van de wet bevoegd waren om dit

onderwijs te geven, krijgen geen nieuwe bevoegdheidseisen;

3. deze groep zittende leerkrachten wordt in staat gesteld, Nederlands als tweede taal te leren beheersen dankzij een ministeriële regeling, die voorziet in vergoeding van de kosten;

4. het wetsvoorstel geeft een extra stimulans aan de OETC-leerkrachten die zakken voor de CITO-toets. Zij krijgen namelijk f 1000 voor elk onderdeel van het staatsexamen Nederlands als tweede taal volgens programma II dat zij alsnog behalen.

Ter informatie vraag ik aan de minister uit hoeveel onderdelen de CITO-toets bestaat en uit hoeveel onderdelen het staatsexamen Nederlands als tweede taal volgens programma II. Dat is van belang om te weten welke kosten hiermee gemoeid zijn. Die kosten zijn overigens begroot.

Mijnheer de voorzitter! De CDA-fractie wil op twee punten reageren. De fractie heeft tot nu toe positief gereageerd op het wetsvoorstel. Maar bij de schriftelijke voorbereiding heeft de fractie tevens gewezen op de onduidelijkheid over de doelstellingen van het onderwijs in eigen taal en cultuur. Het rapport "Ceders in de tuin" van de commissie-Van Kemenade bevestigt deze onduidelijkheid. De commissie-Van Kemenade formuleert de volgende algemene conclusie over het onderwijs in eigen taal en cultuur: Er zijn geen eenduidige gegevens voorhanden, waaruit af te leiden valt dat onderwijs in de eigen taal tevens tot betere en snellere resultaten in de beheersing van het Nederlands zou leiden.

De Commissie evaluatie basisonderwijs komt tot een zelfde conclusie. Zij zegt ervan dat het een onhaalbare doelstelling is. Deze conclusies ondergraven de vooronderstelling van het wetsvoorstel, namelijk dat onderwijs in eigen taal het leren van Nederlands ondersteunt. Daarmee ondergraven zij de noodzaak om vanwege de ondersteunende functie van het onderwijs in eigen taal extra eisen aan OETC-leerkrachten te stellen.

De CDA-fractie vraagt de minister welke doelstellingen van het onderwijs in eigen taal en cultuur overblijven om die extra eisen aan de desbetreffende leerkrachten te kunnen stellen. Laat er geen misverstand over bestaan, ik wil bij deze gelegenheid geen boom

opzetten over "Ceders in de tuin", want de Kamer heeft dit rapport nog niet behandeld. Duidelijkheid over de doelstellingen van het onderwijs in eigen taal en cultuur is echter wel dringend gewenst. Is het achterstandsbeleid of cultuurbeleid?

Ik voeg daaraan toe dat het CDA positief staat tegenover onderwijs in eigen taal en cultuur, op grond van onze waardering voor een pluriforme samenleving, waarin minderheden hun eigen cultuur moeten kunnen beleven. Dit recht is ook in internationale verdragen opgenomen. Als er voldoende argumenten zijn om die extra eisen te stellen, is scholing, naast de faciliteiten die de minister daarvoor biedt, natuurlijk een goede zaak. Het stellen van nieuwe bevoegdheidseisen ten aanzien van zittende leraren gaat ons echter te ver. In dit verband wijzen wij op het advies van de Raad van State, die heeft gezegd dat het, ook uit het oogpunt van rechtszekerheid, onevenredig zou zijn om aan zittende leraren nieuwe eisen te stellen, met als sanctie dat men de bevoegdheid verliest. Men begrijpt dat onze fractie dan ook tegen het amendement van mevrouw Netelenbos is. Ik maak hierbij overigens nog een kleine kanttekening: hoort dat amendement, als bepaling van overgangsrecht, niet op een andere plaats in het wetsvoorstel thuis?

Mijnheer de voorzitter! Een ander punt dat de CDA-fractie aan de orde wil stellen, is de premie van f 1000 op het behalen van een onderdeel van het staatsexamen Nederlands als tweede taal volgens programma II. Wij willen die premie schrappen en daartoe is een amendement ingediend. Als de wetgever beheersing van het Nederlands door alle leerkrachten voor het onderwijs in eigen taal en cultuur gewenst acht, is de door de minister voorgestelde regeling, op grond waarvan cursusgelden, reisgelden en examenkosten worden vergoed, royaal genoeg. De PvdA-fractie heeft bij de voorbereiding terecht de vraag gesteld waarom degenen die reeds alle onderdelen van de CITO-toets hebben behaald, geen premie van f 1000 krijgen. Nu is de voorgestelde beloning inderdaad een zak- en slaagpremie. Alleen als de OETC-leerkracht eerst zakt voor een onderdeel van de CITO-toets en daarna slaagt voor het overeenkomstige onderdeel van het staatsexamen,

ontvangt hij f 1000 per certificaat en per onderdeel. Nogmaals: als men zich al gratis kan laten bijscholen, vindt de CDA-fractie zo'n premie te veel van het goede. Met belangstelling zie ik het antwoord van de minister tegemoet.

De **voorzitter**: Ik wens u van harte geluk met uw maidenspeech.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Janmaat** (CD): Mijnheer de voorzitter! De fractie van de CD vindt de doelstelling van onderwijs in eigen taal en cultuur vaag, omdat er geen nauwkeurige definitie is vanwege het feit dat wetenschappelijke onderbouwing van dit deel van het regeringsbeleid volstrekt ontbreekt. Er is geen enkel bewijs voor mogelijke consequenties, zeker als het gaat om een mogelijk bevorderen van het integratieproces van minderheden in de Nederlandse samenleving, nog los van wat die cultuur dan moet zijn of gaat worden. Vandaar dat de regering het maar graag vaag houdt. De CD is hier altijd tegen geweest. Het verbazingwekkende aan dit wetsvoorstel is, dat de regering er al toe is overgegaan om met de doelstelling van integratie onderwijskrachten aan te nemen, die niet eens Nederlands spreken. Wat de regering daarmee wil bereiken, ontgaat ons volledig, maar dan ook volledig. Als voorschot op volledige integratie en gelijke behandeling – uiteindelijk mondt het uit in het achterstellen van mensen uit de Nederlandse samenleving; het is pure discriminatie – neemt de regering een dergelijk standpunt in. De regering bevordert hiermee dat mensen in dienst worden genomen die niet eens Nederlands spreken. Het is te bar om over te spreken. Het is eigenlijk van de zotte, dat wij hier een wetsvoorstel moeten behandelen dat beoogt om mensen die in Nederland onderwijs geven, ook Nederlands te laten leren.

De heer **Koekkoek** (CDA): De heer Janmaat heeft de stukken niet gelezen. Zou hij dat wel gedaan hebben, dan zou hij hebben gezien, dat indertijd de doelstelling remigratie was. Die doelstelling is al twintig jaar geleden verlaten. In die

tijd werden leraren aangenomen, die nog geen Nederlands spraken. Die doelstelling is gelukkig al lang verlaten.

De heer **Janmaat** (CD): Dat gelukkig is zeker niet wederzijds. Ik wijs de heer Koekkoek erop, dat de CD indertijd voor het OETC heeft gestemd, als er remigratie aan ten grondslag zou liggen. Degenen die dat onderwijs volgen, moeten contracten tekenen dat zij na het genieten van de opleiding inderdaad remigreren. Dat heeft niets met het lezen van stukken te maken. Het regeringsbeleid wijzigt voortdurend. Het wetsvoorstel komt daardoor nog meer op losse schroeven te staan. De interruptie van de heer Koekkoek maakt het alleen nog maar erger. Er is geen sprake van een consistent regeringsbeleid. Wellicht wordt dit wetsvoorstel over enkele jaren ingetrokken. De CD pleit voor een consistent beleid. Door het switchend regeringsbeleid geven mensen bij Nederlandse onderwijsinstellingen, die geen Nederlands spreken. De CD is tegen dit wetsvoorstel, om de doodsimpele reden dat iemand die geen Nederlands spreekt, in het Nederlands onderwijs geen les mag geven. Wij begrijpen de motivering, die aan dat switchend beleid ten grondslag ligt, volstrekt niet.

□

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken vandaag niet over onderwijs in eigen taal en cultuur in het algemeen. Wij zullen dat straks doen in het kader van de behandeling van de voorstellen rond "Ceders in de tuin". Er valt veel te zeggen over de positie, de plaatsbepaling en het belang van onderwijs in eigen taal en cultuur. Het zou goed zijn als iedereen de stukken las, zodat wij verschoond blijven van onzin. Het enige, wat aan de orde is, is de onderwijsbevoegdheid van mensen die les geven in OETC. Het is van groot belang dat iemand die bevoegd is in het geven van OETC ook het Nederlands beheerst, opdat betrokkene goed kan meedraaien in de algemene aanpak van de school. In de toekomst kiezen steeds meer scholen hun eigen profiel en zullen ze steeds meer specifiek beleid willen bespreken. Daarin past het OETC. Het spreekt vanzelf, dat daarover gecommuniceerd moet

Netelenbos

worden. Anders blijft men geïsoleerd van hetgeen in de school gebeurt. Nogmaals, het is van groot belang, dat men het Nederlands beheerst.

Ik vind dit mede van belang, omdat het belangrijk is dat men tegenover de groep laat merken dat er Nederlands gesproken moet worden. Ik wijs in dit verband bijvoorbeeld op Opstap-projecten. Ouders moeten worden gestimuleerd om goed Nederlands te spreken. Het verschijnsel leraar is hierbij uiterst belangrijk. De aanpak van de minister en de eis omtrent de bevoegdheid verdienen alle steun en lof.

Hoe moet het nu verder met de zittende leerkrachten? Oorspronkelijk was het de bedoeling dat er een aanvulling plaatsvond op de bevoegdheidseis. Hierop zijn allerlei reacties gekomen, onder andere van de Raad van State, en toen is besloten dat men niet met terugwerkende kracht kon stellen dat een leraar die op den duur niet aan de eisen zou voldoen, zijn bevoegdheid zou verliezen. Ik vind dat raar. Ik heb hierbij naar mijn eigen lerarenopleiding gekeken. In het verleden kregen groepen, waaraan nieuwe bevoegdheidseisen werden gesteld, de tijd om daaraan te voldoen. Als je na verloop van tijd hierin niet slaagde, dan werd je onbevoegd. Dat merkte je bij sollicitaties en in je financiën.

De bepaling omtrent de terugwerkende kracht werd nu door de Raad van State als te stevig gekwalificeerd, maar zij was in het onderwijs niet ongebruikelijk. Ik vind het jammer dat de minister zijn oorspronkelijke standpunt heeft verlaten. De mensen moeten een redelijke termijn krijgen waarin zij aan de bevoegdheidseis kunnen voldoen. Tevens moet een goed cursusaanbod worden gestimuleerd. Indien men echter het belang van het onderwijs en de positie van OETC in het oog houdt, moet deze eis op den duur toch voor de gehele groep gelden? Uit de percentages blijkt dat 40% van de leraren waarom het gaat, in onvoldoende mate Nederlands spreekt.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Wanneer – in het theoretische geval – alle bestaande leerkrachten zouden zakken voor het staatsexamen...

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Waarom zouden ze zakken?

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Ik zei "in het theoretische geval". Wanneer deze leraren zakken, mogen ze dan volgens u door de scholen ontslagen worden?

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Het gaat om leraren die met een andere bevoegdheidseis worden geconfronteerd, of het nu OETC-leraren of docenten die les gaven in het nijverheidsonderwijs betreft. Voor deze laatste groep bedacht men plotseling dat de bevoegdheidseisen moesten worden veranderd. Maar het ging toen vooral om vrouwen en daar ging men gemakkelijker mee om. Hoe dan ook, ook deze groep kreeg de tijd om aan de eis te voldoen. Er kwam een aanbod en een facilitering zodat men kon bijleren. Op een gegeven moment werd echter beoordeeld of men voldeed aan de eis. Anders was je onbevoegd. Je werd dan niet ontslagen, maar je gaf onbevoegd les. Ik wil dat alle groepen die in Nederland les geven, gelijk worden behandeld. Ik heb erop gewezen dat het niet ongebruikelijk was dat men uiteindelijk aan de eis moest voldoen. De heer Koekkoek zegt in navolging van de Raad van State dat deze eis te hard is, maar het gaat niet om iets dat plotseling bedacht is. Het is belangrijk, ook om het OETC een steviger positie te geven, dat wij alles op alles zetten om dit te bereiken.

De heer Koekkoek wil de zak- en slaagpremie schrappen. Hij gaat ervan uit dat als je zakt, je een bedrag van f 1000 krijgt. Op die manier zou worden gestimuleerd dat mensen zakken. Dat geloof ik niet, omdat leraren graag bevoegd willen lesgeven. In combinatie met mijn amendement wordt het geen zak- en slaagpremie, maar een absolute stimulans om te voldoen aan de kwalificaties. Ik vind het dus geen goede gedachte om het bedrag van f 1000 te schrappen. Ik wil het oorspronkelijke voorstel van de minister via mijn amendement op stuk nr. 12 inbrengen.

Ik wijs nog op het volgende. De minister heeft met ons een indringende discussie gevoerd over bevoegdheidseisen in het algemeen. Door dit wetsvoorstel voel ik mij gesterkt in de gedachte dat het toch goed is dat er bevoegdheidseisen zijn. Wellicht kan dit voor de komende discussie een precedent zijn.

□

Minister **Ritzen**: Mijnheer de voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden van harte voor hun opmerkingen. De inbreng had een hoog maidenspeechgehalte. De inbreng was ook gearticuleerd en deskundig. Dit doet de Nederlanders en mij een interessant, levendig en vooral deskundig debat in de Tweede Kamer tegemoetzien.

Ik hoef niet lang te praten over de achtergrond van de gekozen algemene benadering in het onderhavige wetsvoorstel. Ik heb gemerkt dat daarmee vrijwel unaniem wordt ingestemd. Ik ben de heer Koekkoek er erkentelijk voor dat hij de lijn in een interruptie heel duidelijk heeft verwoord: het feit dat het onderwijs in de eigen taal van aard veranderd is, heeft consequenties. In 1974 is deze vorm van onderwijs tot stand gebracht naar aanleiding van de overweging: er zijn een aantal mensen die voor korte tijd in ons land verblijven en op enig moment teruggaan naar het land van herkomst. Daarop was ook het onderwijs in de eigen taal gericht. Vandaar ook het uitgangspunt dat de leerkracht een diploma van het land van herkomst moest hebben. Die gedachte is dus verlaten op grond van de empirie dat de feitelijke situatie anders is.

Dit maakte een herijking van het concept van het onderwijs in de eigen taal noodzakelijk. Welnu, dat is gebeurd. Waarschijnlijk is dit niet de laatste herijking. In het debat over "Ceders in de tuin" is bovendien gevraagd om een verder doordenken over de inhoud van deze nota. Ook is er om een beleidsreactie gevraagd.

De heren Rabbae en Koekkoek hebben mij gevraagd om in te gaan op de zich ontwikkelende filosofie in dit verband. Daar voel ik mij echter niet vrij in. Wij vonden het als demissionair kabinet namelijk niet juist om nog verder te reiken dan de beleidsnotitie uit 1991 van de staatssecretaris. Dit wetsvoorstel is daar een duidelijke en rechtstreekse uitwerking van. De leraar van het onderwijs in de eigen taal heeft een ondersteuningsfunctie: deze is beschikbaar om aangesproken te worden door kinderen die het Nederlands nog niet of nog niet zo goed beheersen en hij moet in staat zijn om de vragen te vertalen ten behoeve van het algemeen onderwijsprogramma. Deze leraar biedt

bovendien onderwijs dat cultuur-ondersteunend kan zijn. Het moet heel duidelijk zijn dat dit laatste voor het nu demissionaire kabinet altijd een heel grote rol heeft gespeeld. De overweging is: wie zijn cultuur niet kent, kent zichzelf niet. Bij het onderwijs gaat het om het maximeren van talenten om zelfvertrouwen tot stand te brengen. Daarbij is cultureel bewustzijn ook van groot belang. Hiermee heb ik iets laten doorklinken over de geest van de uitwerkingsnotitie over het onderwijs in de eigen taal.

In antwoord op de desbetreffende vraag van de heer Rabbae kan ik zeggen dat het vanzelfsprekend is om dan ook aandacht te besteden aan een aantal grote probleem-punten die nog een rol spelen bij het onderwijs in de eigen taal.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Ik begrijp dat de minister nu niet met nieuw beleid kan komen. De minister heeft eerder echter wel een uitwerkingsnotitie OET toegezegd. Volgens mij is die er nog niet. Hoe staat het daarmee?

Minister **Ritzen**: Over die notitie sprak ik zojuist. Voor de volledigheid merk ik op dat daar de afgelopen maanden aan gewerkt is volgens de manier waarop mijns inziens het beleid gevoerd moet worden, en wel in zeer nauw contact met de betrokkenen in het basisonderwijs en de betrokken leerkrachten, niet direct in grote zalen, maar soms wel. Het gaat hierbij vooral om directe contacten om na te gaan wat de gemeenschappelijke belangen zijn en welke gemeenschappelijke ontwikkelingslijnen gedefinieerd kunnen worden. Dat heeft helaas geleid tot een tijdsbeslag dat erin resulteerde dat de notitie bij het demissionaire kabinet voorlag. Het demissionaire kabinet vond het niet op zijn weg liggen om die uit te brengen. Dat zal dus een nieuw kabinet moeten beslissen.

Wij spreken dus nu uitsluitend nog binnen een beperkter kader. Binnen dat beperkte kader kan het wetsvoorstel ondersteuning krijgen. Ik heb zo'n zeven vragen daarover geteld, overigens wel relevante vragen.

De heer **Koekkoek** (CDA): Ziet de minister niet het probleem dat de achterliggende doelstelling van het wetsvoorstel ondergraven wordt door twee zeer deskundige, recente

rapporten? Ik heb er behoefte aan met de minister te zoeken naar andere, goede argumenten voor dit wetsvoorstel. Het argument dat onderwijs in eigen taal en cultuur helpt bij het leren van Nederlands gaat niet op. En dat vindt de minister blijkens de memorie van toelichting en ook later eigenlijk de belangrijkste reden. Ik heb dus behoefte aan sterkere argumenten en aan andere argumenten om een goede grondslag voor deze wet te hebben.

Minister **Ritzen**: Het beoordelingskader dat ik heb gebruikt en dat je op elk moment gebruikt bij beleidsontwikkeling, is of de stap die wordt gemaakt er een is die in de sequentie van de kleine stappen die in het beleid moeten worden gemaakt, in de juiste richting gaat. Ik denk dat er geen enkel misverstand over bestaat dat dit in de juiste richting gaat. Wat de verdere stappen ook kunnen zijn, dit is belangrijk om ervoor te zorgen dat zittende leerkrachten maximaal in het traject worden gebracht. Daarbij is het leren van Nederlands belangrijk. In elk geval worden nieuwe leerkrachten verplicht Nederlands te leren.

Ik kom bij dat belangrijke punt van het verschil tussen de zittende leraren – de bescherming daarvan is in feite een onderdeel van de wet – en de positie van nieuwe leraren. De verschillende afgevaardigden hadden daarin een verschillende benadering. De heer Rabbae ondersteunde hetgeen voorligt. Mevrouw Netelenbos heeft een amendement ingediend dat niet met zoveel woorden, maar wel in de wijze van formuleren door de heer Rijpstra en mevrouw Lambrechts werd ondersteund. De heer Koekkoek ondersteunt het amendement niet vanuit een rechtspositionele invalshoek.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): De conclusie dat mijn fractie dat steunt, is iets te snel.

Minister **Ritzen**: Ik had het al voorzichtig geformuleerd. Ik neem kennis van het feit dat het misschien nog voorzichtig geformuleerd zou kunnen worden.

Het gaat uiteindelijk om die keuze, waarvoor ook ik mij geplaatst heb gezien. Dat was de keuze om het ook voor de zittende leraren verplicht te stellen. Daar waren argumenten voor. In eerste instantie is daarvoor

ook gekozen, omdat de vraag in feite is of er verandering is in functie. Oorspronkelijk was er die ene functie; nu is er de nieuwe functie. Ik heb mij uiteindelijk door twee factoren laten overtuigen. De ene factor was het overleg met de verschillende besturenorganisaties en het advies van de Onderwijsraad. De tweede factor was het overleg dat met de bonden is gevoerd. Het is niet zozeer een overtuiging op grond van de inhoud als zodanig. Ik denk nog steeds dat de mogelijkheid bestaat. In dat opzicht kan ik mij voorstellen dat mevrouw Netelenbos het amendement ook zo heeft geformuleerd. De mogelijkheid is er formeel wel. Als ik de facto zie waartoe de bonden en besturenorganisaties zich hebben verplicht, komt dat materieel op hetzelfde neer. Dat heeft mij in feite over de streep getrokken. Bonden en besturenorganisaties hebben zich ertoe verplicht dat scholen waar een OETC'er werkt die niet voldoende de Nederlandse taal beheerst, een dienstbevel krijgen om hem Nederlands te laten leren. Dat was voor mij reden om akkoord te gaan. Wij kunnen dan op die wijze de zaak inrichten. Materieel zou het op hetzelfde neerkomen. Daarbij moeten wij overigens wel de vinger aan de pols houden om te controleren dat dit wordt bereikt.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De minister zegt dat hij door het dienstbevel materieel hetzelfde bereikt als het amendement in de wet wil vastleggen. Als de wet voorligt, redeneer je echter vanuit de wenselijkheid. De minister zegt ook dat hij de vinger aan de pols houdt. Wat wil hij doen op het moment dat het dienstbevel niet tot resultaten leidt? Stel dat je over vier jaar – het gaat over zo'n termijn, denk ik – moet zeggen dat het toch niet zo goed is gegaan als je wilt, ook vanuit de gedachte dat het thema van het OETC verzwakt als dit niet in orde komt. Dan is het de vraag of het niet beter is om het gewoon in de wet zelve te zetten.

Minister **Ritzen**: Ik kan de argumentatie als zodanig van mevrouw Netelenbos op geen enkele wijze bestrijden. Wel maak ik een iets andere afweging. Het is als het ware een afweging op het scherpst van de snede geweest. De afweging had dus ook de andere kant op kunnen gaan.

De fase waarin wij verkeerden, en de wijze waarop het overleg is gevoerd, hebben mij geleid tot de conclusie die in het wetsvoorstel voorligt. Daarbij hoorde – ik denk dat het ook bij het amendement hoort – dat wij zeiden dat leerkrachten die iets bijzonders doen, daarvoor op een bijzondere wijze moeten worden gehonoreerd of een bijzondere vergoeding moeten krijgen. Er zijn meerdere verbanden te leggen, maar ik denk dat dit ook heel sterk past in de ontwikkelingen rondom het rapport van de commissie-Van Es en de wijze waarop het personeelsbeleid wordt gevoerd. Dit leidde tot de extra f 1000 voor elk van de onderdelen.

De heer Koekkoek vroeg zich hierbij af hoeveel onderdelen er zijn. Er zijn vier onderdelen, namelijk lezen, spreken, schrijven en...

De heer **Rabbae** (GroenLinks): ...en luisteren.

Minister **Ritzen**: Inderdaad. Dank voor deze aanvulling. Het gaat dus om f 4000 voor een leerkracht die voor alle onderdelen slaagt. Ik volg niet de redenering dat er strategisch gedrag kan worden ontplooid, waarbij de leerkracht bij de instap de indruk wekt dat hij niet zo goed in Nederlands is, waardoor hij het geld nog kan verdienen. Ik neem aan dat elke zittende OET-leraar het maximum zal proberen te bereiken bij een instaptoets, een CITO-toets.

De heer **Koekkoek** (CDA): Om ieder misverstand uit te sluiten: ik ben niet uitgegaan van de veronderstelling dat men strategisch gedrag zal vertonen.

Minister **Ritzen**: Hartelijk dank voor deze aanvulling. Noch in het kader van het voorliggende wetsvoorstel, noch tegen de achtergrond van het amendement van mevrouw Netelenbos zie ik op dit moment reden om dit onderdeel uit de wet te schrappen.

Door mevrouw Lambrechts is gevraagd naar de huidige situatie. Zij zei terecht dat wij nu meer informatie hebben. Die informatie is ons wel tegengevallen. Wij hebben eerder gesproken over 40%. Bij de toets die is afgenomen, zijn ongeveer 650 kandidaten aangemeld en hebben ongeveer 600 kandidaten één of meer onderdelen van de toets gemaakt. Daarbij werd dus de

vaardigheid in het Nederland beoordeeld op de vier onderdelen die ik zojuist noemde. Bijna de helft, namelijk 273 kandidaten, slaagde op geen enkel onderdeel. Slechts 41 kandidaten slaagden op alle onderdelen. Dit geeft aan dat er sprake is van een serieus probleem. Ik heb de indruk dat het probleem wordt onderkend door de leraren OET. Dit blijkt ook uit de getoonde belangstelling. Het is heel belangrijk om ervoor te zorgen dat dit in de beeldvorming goed wordt vertaald. Ik voel met de OET-leraren mee als zij zeggen dat zij het begin van een oplossing zijn. Zij zijn niet een onderdeel van het probleem, maar het begin van een oplossing. Hierbij teken ik aan dat de oplossing versterkt kan worden, naarmate men beter in staat is om Nederlands te spreken. In principe moeten wij ervan uitgaan dat ook de zittende leerkrachten een heleboel in huis hebben om de kennis van het Nederlands te verbeteren, zodat zij een rol kunnen spelen in de contacten tussen ouders die de Nederlandse taal vaak niet spreken, en de school. Juist nu blijkt dat nog maar weinig kandidaten het examen hebben gehaald, is het van het allergrootste belang dat hierin een versnelling wordt aangebracht.

Mevrouw Lambrechts vroeg zich af of er een krapte ontstaat, als wij dit nu als eis gaan stellen. Ik denk dat het tijdelijk zou kunnen. Wij moeten nu alle kaarten zetten op het bevorderen dat allochtonen een PABO-opleiding volgens met in principe een OETC-aantekening. Zulke leraren zijn er gelukkig. Ik heb er direct al een aantal geteld. Dit vereist overigens een groei van het aantal PABO-leerlingen van allochtone afkomst. Die is ook zichtbaar. Juist bij de instroom is zichtbaar dat het aantal allochtone studenten toeneemt. Daarnaast sluit ik niet uit dat ook zittende PABO-leerkrachten de OETC-aantekening verwerven. Hoe dit kan worden gerealiseerd, is een belangrijk punt van personeelsbeleid.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Hoe zit het met de eis inzake het land van herkomst? Deze heb ik gekoppeld aan de vraag over de krapte.

Minister **Ritzen**: De gedachte aan het land van herkomst is gebaseerd op de oude regeling. Het is goed dat wij daar geleidelijk afstand van

hebben genomen. Informeel heb ik met D66 gesproken over een aantal gevallen die heel dicht bij een equivalent van een land van herkomst lijken te komen en toch buiten de regeling vallen. De vraag is of wij voor de korte termijn nog additionele ruimte moeten creëren dan wel of wij in de uitwerkingsnotitie over het OET nagaan hoe het bredere beleid op dit punt moet worden gerealiseerd.

Er zijn twee alternatieven. Het ene is om de eis inzake het land van herkomst te laten vervallen. Vereist zijn dan alleen een PABO-diploma, waar dan ook ter wereld behaald, kennis van de Nederlandse taal en een aantekening betreffende de allochtone talen die in het Nederlandse onderwijs worden gehanteerd. De andere benadering is dat het PABO-diploma moet zijn behaald in Nederland. Voor die keuze hebben wij gestaan. Ook een nieuw kabinet staat daarvoor. In de ene benadering ligt de nadruk wat meer op beheersing van de moderne allochtone talen en in de andere wat meer op kennis van het Nederlandse onderwijssysteem. In dat verband is de vraag van mevrouw Lambrechts aan de orde, hoe wordt omgegaan met die krapte. Hoe kan ervoor worden gezorgd dat er voldoende PABO-opgeleiden zijn die een OETC-aantekening hebben en dus dat onderwijs kunnen geven?

De vraag van de heer Rijpstra over de kwaliteit van de PABO's kon ik niet direct in overeenstemming brengen met de analyses van de PABO's die wij beschikbaar hebben. Als ik het goed heb, zijn er nu cursussen ontwikkeld op de PABO's in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Breda en Hengelo. De kwalitatieve kanten hiervan zijn, voor zover mij bekend, steeds tamelijk positief beoordeeld. Verder zijn er middelen gereserveerd voor nascholingscursussen Nederlands als tweede taal voor de reeds bevoegde OETC-leraren die zijn gezakt voor een of meer onderdelen van de CITO-toets voor OETC-leraren. OETC-leraren kunnen deze cursussen volgen aan PABO- of VAVO-instellingen. De visitaties hebben er dus niets over gezegd, maar ik zeg graag toe dat wij de vinger aan de pols houden.

De heer Rijpstra vroeg ook naar de effecten. Het lijkt mij heel belangrijk dat wij de Kamer regelmatig informeren over de wijze waarop de

wet uitwerkt. Tijdens de overgangsperiode zullen de effecten in rapportages aan het ministerie worden gezien. Ik zeg de Tweede Kamer graag toe dat wij ook haar hierover steeds goed geïnformeerd zullen houden.

De heer **Rijpstra** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De fractie van de VVD dankt de minister voor de uitvoerige beantwoording. Op al onze vragen is een adequaat antwoord gegeven.

Het amendement van mevrouw Netelenbos zullen wij in de fractie bespreken, alvorens wij tot een oordeel komen. Datzelfde geldt voor het amendement van de heer Koekkoek.

Van de uitslag van de toets die aan 650 kandidaten is afgenomen, waarvan 41 in één keer slaagden – dat is 7% – ben ik wel geschrokken. Wordt er een nadere analyse gemaakt waarom dat percentage zo laag is en krijgt de Kamer daar inzicht in?

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Voorzitter! Ik wil de minister graag danken voor zijn uitgebreide antwoord. Hij heeft ons overtuigd van de omvang van het probleem. Als ik de cijfers hoor, schrik ik daar ook van en ik ben des te meer overtuigd van de noodzaak van dit wetsvoorstel.

Ik kom nog even terug op mijn vraag over de mogelijke tekorten. Een drietal elementen speelt daarbij een rol, zoals deze wetswijziging die zou kunnen leiden tot een extra krapte. Vervolgens zijn er de bestaande regels waarin de eis van land van herkomst zit. Daarnaast is er ook nog het groeiend aantal leerlingen waarop wij, vooral door de bonden, gewezen zijn. Bij ons komt dan de gedachte op dat de eis van land van herkomst in wezen gemakkelijk te schrappen is. Daarmee zou op eenvoudige wijze een mogelijk tekort teniet gedaan kunnen worden en dat zou, indien er inderdaad sprake is van een dreigend groot tekort, overweging verdienen. De minister heeft gezegd dat hij wil bekijken of het voldoende is wanneer iemand een PABO-diploma dat waar ook ter wereld behaald is, overlegt zodat niet iedereen aan de Nederlandse

normen van een PABO-diploma zou moeten voldoen. Hij wil dit punt meenemen in een notitie. Ik weet niet wanneer die notitie aan ons zal worden voorgelegd, maar er is wel over te praten wanneer wij die op afzienbare termijn krijgen. Het moet in ieder geval geen jaren duren.

Voorzitter! Ik ben blij dat wij niet nu ons oordeel hoeven te geven over de beide amendementen, want dan moet ik toch sterk denken aan de spreuk uit de Statenzaal in Brabant: quod dubitas, ne feceris. Ik zou er dan op dit moment waarschijnlijk "nee" tegen zeggen op grond van dezelfde argumenten die de minister naar voren brengt. Er zijn immers in dit wetsvoorstel zoveel voorwaardenscheppende maatregelen en financiële incentives opgenomen die waarschijnlijk van de leerkrachten meer medewerking zullen vragen. Met onwillige honden is het slecht hazen vangen. Als je het op deze manier aantrekkelijk kunt maken, moet je het beslist niet nalaten. Daar komt ook de vraag van de Raad van State bij of je iemand op deze manier zijn bevoegdheid zomaar kunt afnemen.

Hetzelfde geldt voor de f 1000-maatregel. Ook die kwestie wil ik in het geheel bekijken en met mijn fractie bespreken.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ook ik dank de minister voor zijn beantwoording. Hij heeft echter verzuimd een antwoord te geven op mijn vraag of hij een mogelijkheid ziet om dat deel van de middelen dat onttrokken wordt aan de volwasseneneducatie, met rust te laten en vooral het nascholingsprogramma uit te breiden ten behoeve van deze cursus voor leerkrachten in de hoop dat andere mensen gebruik kunnen maken van alle middelen om de Nederlandse taal te leren.

Ik hoop dat het geen betoog behoeft dat onze fractie volledig voor de versterking is van de positie van OET en van de positie van de leerkrachten. Voor ons blijft echter de volgende cruciale vraag bestaan. Wat willen wij doen met een groep mensen die een eigen geschiedenis hebben, die jarenlang heen en weer geslingerd zijn tussen de verschillende ontwikkelingen in het onderwijssysteem en die op een gegeven moment geconfronteerd

worden met de legitieme eis de Nederlandse taal te beheersen? Naar mijn volledige overtuiging zou daarbij rekening gehouden moeten worden met hun specifieke positie en met de onrust die zou kunnen ontstaan vanwege de dreiging dat als zij de Nederlandse taal niet beheersen, zij hun bevoegdheid verliezen. Men moet niet de dreiging hebben dat men door het bevoegd gezag geloozd kan worden.

Het lijkt mij veel verstandiger, mee te gaan met de positieve grondhouding die breed aanwezig is. Ik spreek vele leerkrachten. Zij moeten worden gesteund in de richting van deze cursus in de hoop dat dit veel effect zal hebben. Het is in ons aller belang dat deze leerkrachten in staat worden gesteld, volledig conform de wensen van de minister hun taak te vervullen.

Ik kan niet meegaan met het amendement van de heer Koekkoek conform hetwelk de vergoeding van f 1000 wordt geschrapt. Uit de stukken heb ik begrepen dat dit bedrag niet wordt toegekend als een beloning, maar als een tegemoetkoming in de kosten die door de mensen in hun vrije tijd moeten worden gemaakt. Er is geen salarisverhoging gekoppeld aan de extra eis.

Ik kan evenmin akkoord gaan met de amendementen van mevrouw Netelenbos, omdat ik meen dat het beter is om de mensen te stimuleren dan om ze een zwaard van Damocles boven hun hoofd te hangen.

De heer **Koekkoek** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de minister voor zijn beantwoording. Ik sluit mij allereerst aan bij zijn woorden dat dit wetsvoorstel een stap in de goede richting is in het geheel van datgene wat wij met onderwijs in eigen taal en cultuur beogen. Ik voel mij daarin gesteund door de argumenten van mevrouw Lambrechts en mevrouw Netelenbos. Een leraar moet overleg kunnen voeren in een team. Het is bovendien een slecht voorbeeld voor de leerlingen als de leraar in eigen taal en cultuur geen Nederlands spreekt.

Mijn tweede opmerking betreft de amendementen van mevrouw Netelenbos. De achterliggende doelstelling van dit wetsvoorstel is nog wat onduidelijk. Bij zo'n doelstelling is de eis die mevrouw

Netelenbos aan zittende leerkrachten wil stellen te sterk. Het is een paardemiddel. De vraag is ook of het goed werkt. De heer Rabbae heeft gewezen op de zeer drastische consequenties, die nog eens bevestigd zijn door wat wij van de minister hoorden over de resultaten van de CITO-toets. Het wetsvoorstel heeft, afgezien van de premie, een evenwichtige oplossing geboden. Het bevoegd gezag, het schoolbestuur, kan eisen aan de leerkracht stellen en daaraan consequenties verbinden. Deze gedachte past geheel in de eigen verantwoordelijkheid die wij graag aan schoolbesturen toekennen. Natuurlijk moet de minister de vinger aan de pols houden en op een gegeven moment, na overleg met besturenorganisaties, rapporteren wat ervan terechtgekomen is.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): De heer Koekkoek spreekt van een paardemiddel, mede omdat de doelstelling van het wetsvoorstel niet echt helder is. Hoe moet OETC nu eigenlijk gepositioneerd worden? Is het de opinie van de heer Koekkoek dat wij, op het moment dat wij "Ceders in de tuin" hebben behandeld en weten wat wij in de toekomst met OETC willen, een debat kunnen voeren over de bevoegdheden, ook van de zittende groep?

De heer **Koekkoek** (CDA): Ik sluit dat niet uit. Ik denk dat het goed is dat wij dit debat zo gauw mogelijk voeren.

Mevrouw Netelenbos heeft aangevoerd dat nieuwe eisen aan leraren over de hele linie moeten worden gesteld. Zij heeft daarbij op haar eigen ervaring gewezen. Als wij zo redeneren, moeten wij er wel op letten dat het gaat om gelijke behandeling van gelijke gevallen. De heer Rabbae heeft terecht gewezen op de geschiedenis van de OETC-leerkrachten. Ik denk dus dat het niet zomaar een redenering kan zijn om aan deze leerkrachten zonder meer dezelfde eisen te stellen die wij aan alle andere leerkrachten kunnen stellen.

Mijnheer de voorzitter! Mijn derde opmerking betreft de premie. Ik wacht met belangstelling af hoe de andere fracties na nader beraad op mijn amendement ter zake zullen reageren. Mijn fractie vindt die premie overdreven, gelet op de faciliteiten die de minister biedt. Ik

denk dat het van gepaste zuinigheid getuigt, als wij deze premie schrappen. En dan is er vast wel een ander goed doel in de onderwijsbegroting waarvoor wij dat geld kunnen gebruiken, al was het maar het wegwerken van de wachtlijsten basiseducatie.

□

De heer **Janmaat** (CD): Mijnheer de voorzitter! De regering heeft in haar antwoord bevestigd wat de CD vermoedt en wat de CD ook in eerste termijn heeft uitgedragen. Er vindt eigenlijk geen beleidsvorming op langere termijn plaats. Met dit wetsvoorstel wordt in feite niets anders gedaan dan ingaan op de bestaande situatie die redelijk aan het ontsporen is. De minister komt in dit kader met een aantal wensen waardoor, als dit wetsvoorstel nu maar wordt aangenomen, over vier jaar misschien een betere situatie wordt gecreëerd. En dan nog probeert de minister met wat wrikken en wegen en hangen het wetsvoorstel zo aan te passen dat gevallen die er dan mogelijk buiten vallen, er toch weer onder vallen. Kortom, van werkelijk vooruitziend beleid is geen sprake. Dat blijkt ook uit de hele situatie in ons land.

De CD heeft dan ook nauwelijks of geen goedkeuring voor dit wetsvoorstel, omdat daarmee geprobeerd wordt goed te praten dat in het Nederlandse onderwijs mensen werken die de Nederlandse taal niet beheersen. Naar de mening van de CD is dit in strijd met de algemene doelstelling van ons onderwijs. Er kan dan ook helemaal geen sprake zijn van een rechtspositie. Dat wil niet zeggen dat wij ertegen zijn dat die mensen onderwijs geven met dat oude doel van remigratie. Dat doel steunen wij namelijk. Wij staan er echter absoluut niet achter om ook op andere beleidsterreinen dingen bij te draaien, zoals de heer Koekkoek van het CDA zei. Goedkeuring voor dit wetsvoorstel kan van ons dus niet gevraagd worden. De minister zal dat echter ook niet doen.

Dit neemt niet weg dat een aantal amendementen het voorstel brengt in de richting die de CD wil. De PvdA zegt dat er wat dwang uitgeoefend moet worden, maar niet door het geven van een premie wanneer iemand zijn diploma haalt. Als een Nederlander die op dit gebied diploma's haalt, niet die premie

krijgt, dan is dat discriminatie. En dat is toch te zot om over te praten. De CD is ervoor om, zoals de PvdA stelt, te zeggen dat men binnen de kortste keren aan de eisen moet voldoen, omdat anders de werkvergunning vervalt. Wij zijn niet voor het wetsvoorstel, maar als er dan toch iets gedaan wordt, moet een en ander maar aangescherpt worden. De heer Koekkoek heeft ook over de premie gesproken. Ik heb net ook al gezegd dat dit nergens op slaat. Het is gewoon een achterstelling van andere Nederlandse mensen die ook keihard werken voor diploma's, zonder dat zij overigens een baan hebben. En dan moet dit beloond worden? Je kunt zeggen dat er kosten tegenover staan, maar misschien worden zij wel te hoog betaald. Kortom, wij zullen beide amendementen steunen, maar het wetsvoorstel onder geen voorwaarde.

□

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Voorzitter! Ik dank de minister voor zijn uitvoerige beantwoording. Ik heb nog een paar korte opmerkingen. De minister zei dat de OETC-leraren zouden moeten vinden dat zij het begin van de oplossing zijn. Ik vind dat een heel belangrijke uitspraak, omdat de positie van OETC in een school aan erosie onderhevig is. Tal van wethouders en tal van mensen die zich bemoeien met OETC, stellen de positie van OETC ter discussie. Het feit dat de OETC-leraar mee kan in het algemene schoolbeleid, maakt dat die positie steviger wordt; daar ben ik absoluut van overtuigd. Dat is ook de reden waarom wij nadenken over de vraag hoe wij ervoor kunnen zorgen dat niet alleen de mensen die nu worden opgeleid, aan de bevoegdheidseis voldoen, maar ook de zittende groep die er nog wel eens heel lang kan zitten. Wij willen de doelstellingen zelfs nog gaan aanscherpen in het kader van de bespreking van "Ceders in de tuin". Als de zittende groep niet voldoet aan de doelstellingen die wij ons uiteindelijk stellen, zal de hele discussie over onderwijs in eigen taal en over contact houden en hebben met de eigen cultuur eigenlijk een verloren strijd zijn, terwijl dat nu juist zo belangrijk is voor jongeren. Met mijn amendement probeer ik ervoor te zorgen dat wij niet jarenlang geconfronteerd

Netelenbos

worden met een groep die niet in het beleid ingepast kan worden.

De heer **Koekkoek** (CDA): Mevrouw Netelenbos verwees naar "Ceders in de tuin". Ik denk dat zij beter kan wachten met haar voorstel tot wij die discussie hebben afgerond.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik kan een amendement niet aanhouden, maar het is wel van belang dat de discussie hierover doorgaat. Ik heb dus wel even de stemmen geteld, want een verworpen amendement brengt ons weer terug op nul. Bevoegdheidseisen van leraren zijn altijd van groot belang. Er dient vastgelegd te worden dat iemand Nederlands moet kunnen spreken om "mee" te kunnen in het *algemene schoolbeleid*. Een en ander dient zodanig geregeld te worden dat de overgrote groep van de betrokkenen aan de eisen kan voldoen.

Ik vond aanvankelijk de premies een sympathieke gedachte. Mensen zijn te stimuleren als er iets leuks tegenover staat. Als mijn amendement echter wordt verworpen, klopt het geven van een premie naar mijn idee niet meer. Ik begrijp heel goed waarom de heer Koekkoek zijn amendement heeft ingediend. Calculeren dient voorkomen te worden. Ik vond juist de combinatie van het beschikbaar stellen van tijd en het geven van een premie interessant. De minister versprak zich wellicht toen hij zei: tegen de achtergrond van het amendement van mevrouw Netelenbos is die premie prima. Voorzitter! Die premie is afkomstig uit het oorspronkelijke wetsvoorstel, waarop mijn amendement overigens niet nodig was. Er is zeker sprake van een samenhang.

De heer **Koekkoek** (CDA): Die samenhang is er niet! Als iets verplicht wordt gesteld, behoef je geen premie meer te geven.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik vind van wel. Mensen moeten zich ervoor inspannen. De acties die ondernomen moeten worden, worden als het ware gefaciliteerd.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Of het is verplicht, of het is vrijwillig en dan kan een premie worden gegeven als vergoeding voor de gemaakte kosten en als waardering voor de bereidheid om zich in te spannen. Ik wijs in dit

verband op de achtergronden en de historie van deze groep.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Die redenering vind ik ook niet kloppen. U zegt: het is louter goedheid van de betrokkenen, dus moet er een premie op gesteld worden. Ik vind dat iedereen die zijn vak serieus wil uitoefenen, het Nederlands moet beheersen. Als een dergelijke bevoegdheidseis wordt gesteld, moet er ook een manier worden bedacht om de zittende groep daaraan te laten voldoen. De betrokkenen moeten daarvoor de tijd krijgen en daar mag best iets "vriendelijks" tegenover staan.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): De minister heeft naar mijn mening een *wijze constructie bedacht om deze groep leerkrachten te stimuleren*, het staatsexamen te behalen. Dat is beter dan het werken met verplichtingen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik val terug op het oorspronkelijke wetsvoorstel. Ik ben bang dat een vage situatie zal ontstaan die veel te lang zal duren. De uitgroei kan zeer namelijk zeer veel tijd vergen. Dan blijven wij jarenlang zitten met mensen die het Nederlands niet beheersen, waardoor OETC als vakgebied wordt verzwakt. Dit proces is overigens al geruime tijd gaande en dit moet worden gekeerd.

De besturenorganisaties en de onderwijsorganisaties hebben zich gevonden op het dienstbevel. Er is zeker sprake van een nuanceverschil tussen hetgeen zij willen en hetgeen ik wil. Het lijkt mij het beste, een en ander in de wet vast te leggen.

De heer Koekkoek verwees naar twee wetenschappelijke rapporten, waarin werd aangetoond dat het OETC niet helpt bij het leren van Nederlands. Hij weet natuurlijk net zo goed als ik dat er nog vele andere rapporten zijn, waarin het tegendeel wordt beweed. In deze sector is altijd sprake van een stammenstrijd. Over de vraag wat wijsheid is zullen wij met elkaar in de loop van de komende kabinetsperiode zeker nog wel praten.

De heer **Koekkoek** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik verwees niet naar wetenschappelijke rapporten. Daar zal ik zeer zuinig mee zijn in deze hoedanigheid. Ik verwees naar twee rapporten, één van de commissie-

Van Kemenade en één van de Commissie evaluatie basisonderwijs en ik verwees niet naar stammen.

Mevrouw **Netelenbos** (PvdA): Ik dacht dat u onderbouwd wetenschappelijk materiaal aanvoerde. Daardoor moest ik denken aan de discussies die ik had met mijn partijgenoot Guus Ekstra en toen dacht ik: die discussie kunnen wij ook nog wel eens voeren.

Minister **Ritzen**: Mijnheer de voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden voor de aanvullende vragen en opmerkingen. Een aantal vragen heb ik in eerste termijn niet beantwoord. Misschien was dat *strategisch gedrag*, maar dan toch niet bedacht strategisch gedrag. Dat was dan Freudiaans.

Naar aanleiding van een vraag van de heer Rijpstra zal ik de Kamer graag informeren over de ontwikkelingen rondom de CITO-toets. Hij vroeg ook om een nadere analyse. De resultaten van de eerste analyse geven aanleiding tot een aantal vragen, omdat er nogal wat verschil is in scores op de verschillende onderdelen, een verschil dat ik niet vanzelfsprekend vond.

Mevrouw Lambrechts vroeg of de nota over onderwijs in de eigen taal als uitwerkingsnotitie gezien kan worden van de kabinetsreactie op het rapport "Ceders in de tuin". Helaas ben ik geen meester over de agenda van het nieuwe kabinet. Degenen die erover gaan moeten zorgen dat er snel een nieuw kabinet komt en dan kan dat nieuwe kabinet ervoor zorgen dat er snel een uitwerkingsnotitie komt. Dat zal mevrouw Lambrechts kunnen onderschrijven. Ik zeg haar toe dat ik het nieuwe kabinet zal meegeven, dat in die notitie niet alleen de ontwikkeling van het aantal leerlingen, maar ook de diversiteit van de leerlingen zal worden meegenomen. Dat is namelijk een apart aandachtspunt. Er is sprake van een groeiend aantal allochtone levende talen die gesproken worden door mensen van allochtone herkomst. In dit opzicht ook aandacht voor een punt dat ik misschien wat al te analytisch naar voren bracht. Ik doel op de mogelijkheid van het doorgaan op het idee om het PABO-diploma te halen in het land van herkomst dan wel op de

mogelijkheid, dat niet te doen en uit te gaan van het zich uitsluitend richten op het Nederlandse PABO-diploma. Ik beseef heel goed dat dit in feite een aanscherping is van de eis om Nederlands te leren. In de huidige gedachtenontwikkeling vind ik het niet vanzelfsprekend om te stellen dat de lijn voortgezet moet worden van het waar dan ook ter wereld halen van een PABO-diploma, waarbij gedacht wordt aan het verbreden van het in het eerste land van herkomst gehaalde diploma naar andere landen. Je kunt de lijn ook heel consequent doortrekken en je afvragen wat de voors en tegens zijn. Ik zal bij het aantreden van een nieuw kabinet doorgeven dat die voors en tegens in de desbetreffende nota aan de orde komen.

Mevrouw **Lambrechts** (VVD): Komt de keus die u nu voorlegt in de uitwerkingsnotitie aan de orde?

Minister **Ritzen**: Als het aan mij ligt wel. Ik neem dit punt op in het overdrachtsdossier, waarover ik straks natuurlijk geen meester meer ben.

De heer **Rabbae** stelde een vraag over de extra gelden. Ik heb deze vraag vergeten te beantwoorden. Ik stel hem voor dat ik nog eens zal nagaan hoe een en ander in de begroting verwerkt is. Daarbij zal ik ook kijken naar het maximaal benutten van de nascholingsmiddelen. Ik was er eerlijk gezegd niet van op de hoogte dat die twee verschillende middelen ervoor werden gebruikt.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Wilt u de Kamer dit antwoord schriftelijk doen toekomen?

Minister **Ritzen**: Dat wil ik graag bevorderen, maar ik ga er in het algemeen van uit dat het gaat om een totale inspanning en om een totaal dekkingsplan, waarbij verschuivingen tussen posten zich voordoen. Ik kan mij niet herinneren dat er sprake was van een bezuiniging op de volwasseneneducatie die het gevolg is van het uittrekken van de genoemde extra gelden.

De heer **Koekkoek** heeft een aantal opvattingen naar voren gebracht, die voor mij niet direct aanleiding waren voor een reactie. Er zaten ook geen vragen in.

Ik zou graag een stap willen zetten in de richting die mevrouw **Netelen-**

bos is ingegaan met haar amendement. Als het amendement wordt teruggetrokken of niet wordt aangenomen, dan denk ik dat op de regering de inspanning rust om de Kamer voortdurend te rapporteren over de wijze waarop die heel duidelijke passage in de memorie van toelichting wordt uitgewerkt. Het gaat dan om het dienstbevel. Ik kan mij heel goed voorstellen dat mevrouw **Netelenbos** zegt dat dit gemakkelijk is afgesproken, maar in de praktijk moet worden uitgewerkt. Ik vind dat de heer **Rabbae** hierbij een fraaie benadering weergaf, namelijk dat de verantwoordelijkheid wordt gelegd bij de desbetreffende groep. Deze kan dit maximaal realiseren, in combinatie met degenen die in het onderwijs aanwezig zijn.

Ik had mij niet versproken, maar meende inderdaad vanuit de analyse dat de premie moet samengaan met een verplichting, als er een verplichting wordt ingevoerd. In mijn ogen is dat een beleid waarbij je aan de ene kant duwt en aan de andere kant trekt. Dan komen die twee elementen bij elkaar. Ik vind dit een onderwerp van personeelsbeleid.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Voorzitter! Ik wil graag nog een toelichting op datgene wat in het wetsvoorstel staat over het dienstbevel dat door het bevoegd gezag gegeven kan worden. Stel dat er niet aan het dienstbevel wordt voldaan of dat er wel aan wordt voldaan, maar niet met succes. Uit de stukken heb ik begrepen dat dan de normale procedure gevolgd kan worden voor wanneer een leerkracht niet voldoet aan de taakstelling waarvoor hij is aangenomen. Dan kan de normale weg van een ontslagprocedure gevolgd worden.

Minister **Ritzen**: Wij hebben dat niet doorgenomen met de bonden en de besturenorganisaties met de vakbonden. Het is ook geen onderdeel van het wetsvoorstel. Het is een onderdeel geweest van de afspraken in het SCOW.

Mevrouw **Lambrechts** (D66): Maar het is wel een logisch gevolg ervan.

Minister **Ritzen**: Ja. Het staat wel in de afspraken. Het staat op papier en is dus hard. Het moet worden gerealiseerd op dezelfde termijn van vier jaar. Er staat: bevorderen dat. De

consequentie daarvan is dat een bestuur kan vinden dat het hoort tot de richtlijnen voor het normale functioneren. Vervolgens moet dat dan worden vertaald in activiteiten.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aanstaande dinsdag te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Sluiting 17.18 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. twee koninklijke boodschappen, ten geleide van de volgende voorstellen van wet:

Wijziging van de Wet van 17 maart 1994, houdende opneming in de Wet toezicht kredietwezen 1992, de Wet toezicht verzekeringsbedrijf, de Wet toezicht beleggingsinstellingen en de Wet toezicht effectenverkeer van bepalingen betreffende de informatie-uitwisseling tussen Nederlandse en buitenlandse instanties die belast zijn met het toezicht op financiële markten of op natuurlijke personen en rechtspersonen die op die markten werkzaam zijn (Stb. 235) (23751);

Wijziging van bepalingen van de Mediawet met het oog op de uitvoering van richtlijn nr. 89/552/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisie-omroepactiviteiten (PbEG L 298), en het stellen van overeenkomstige regels inzake de uitoefening van radio-omroepactiviteiten (23752).

Deze koninklijke boodschappen, met de erbij behorende stukken, zijn al gedrukt en rondgedeeld;

2. de volgende voorstellen van wet: Wijziging van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken) de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23734);

Lijst van ingekomen stukken

Wijziging van hoofdstuk V (Ministerie van Buitenlandse Zaken) de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23735);

Wijziging van hoofdstuk IXA (Nationale Schuld) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23736);

Wijziging van hoofdstuk IXB (Ministerie van Financiën) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23737);

Wijziging van hoofdstuk X (Ministerie van Defensie) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23738);

Wijziging van hoofdstuk XI (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23739);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23740);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Economische Structuurversterking voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23741);

Wijziging van hoofdstuk XII (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23742);

Wijziging van hoofdstuk XIII (Ministerie van Economische Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23743);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Infrastructuurfonds voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23744);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23745);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het

Fonds Investeringsrekening voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23746);

Wijziging van hoofdstuk III (Ministerie van Algemene Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23747);

Wijziging van hoofdstuk XIV (Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23748);

Wijziging van hoofdstuk XV (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23749);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23750);

Wijziging van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23753);

Wijziging van hoofdstuk VI (Ministerie van Justitie) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23754);

Wijziging van hoofdstuk VII (Ministerie van Binnenlandse Zaken) van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten voor het jaar 1994 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) (23755).

Deze voorstellen van wet zijn al gedrukt en rondgedeed;

3. een brief van de Wnd. Directeur van het Kabinet der Koningin, met de mededeling, dat Hare Majesteit de haar door de Staten-Generaal toegezonden voorstellen van (rijks)wet, gedrukt onder de nummers 19295, 21058, 21225, 21556, 21893, 22170, 22361, 23281, 23400-V, 23400-X, 23413, 23414, 23477, 23492, 23542, 23573, 23589 en 23604, heeft goedgekeurd.

De voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

4. zeven brieven van de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, met de mededeling, dat zij in haar vergadering van 7 juni 1994 de haar door de Tweede Kamer toegezonden voorstellen van wet, gedrukt onder de nummers 21123, 22267, 23087, 23153, 23221, 23253 en 23459, heeft aangenomen.

De voorzitter stelt voor, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen;

5. de volgende brieven:

vier, van de minister van Buitenlandse Zaken, te weten: een, over de stand van zaken m.b.t. het verdrag inzake de repatriëring van afgewezen Vietnamese asielzoekers uit voormalig Tsjecho-slowakije (23400-V, nr. 73); een, ten geleide van Europa-overeenkomsten waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun Lid-Staten, enerzijds, en de Tsjechische Republiek en de Slowaakse Republiek, anderzijds (23729, nr. 1);

een, ten geleide van een Protocol tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake de gevolgen van de Duitse eenwording voor de bilaterale verdragsrelaties (23730, R1503, nr. 1);

een, ten geleide van een verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Slovenië inzake luchtdiensten tussen en via hun onderscheiden grondgebieden (23757, nr. 1);

een, van de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie, over de algemene situatie in Ruanda (23727, nr. 2);

twee, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, te weten:

een, ten geleide van de agenda van de Raad van Ministers voor Ontwikkelingssamenwerking van 6 mei 1994 te Brussel (21501-04, nr. 29);

een, ten geleide van het verslag van de vergadering van de Raad van Ministers voor Ontwikkelingssamenwerking van 6 mei 1994 (21501-04, nr. 30);

drie, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, te weten:

een, ten geleide van de agenda van de Interne Markt Raad d.d. 16 juni 1994 (21501-01, nr. 71);

een, ten geleide van de agenda van de Algemene Raad d.d. 13 en 14 juni 1994 (21501-02, nr. 129);

Lijst van ingekomen stukken

een, ten geleide van vijf fiches, die werden opgesteld n.a.v. het overleg door de Werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (22112, nr. 38);

een, van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en de minister van Justitie, over de technische problemen rond het Schengen-informatiesysteem (SIS) (19326, nr. 88);

twee, van de minister van Justitie, te weten:

een, over de rechten van het kind (22855, R1451, nr. 7);

een, over een onderzoek naar strafrechtelijk relevante gedragingen van leidinggevend binnen Delft Instruments NV (23400-VI, nr. 42);

een, van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken, ten geleide van de agenda van de Raad voor Justitie en Binnenlandse Zaken van 20 en 21 juni 1994 (23490, nr. 13);

een, van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, over documenten betrekking hebbende op titel VI van het Verdrag inzake de Europese Unie (23490, nr. 12);

drie, van de minister van Binnenlandse Zaken, te weten: een, over de voortgang van de Grote efficiency-operatie (21835, nr. 28); een, ten geleide van de eind-rapportage van de onderzoeken naar ongestoorde lijkontbinding en naar milieueffecten van incidentele verstrooiing van as (23400-VII, nr. 36);

een, over de herziening van het adviesstelsel (23725, nr. 3); een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, over de grensoverschrijdende samenwerking tussen decentrale overheden in Nederland, België en Duitsland (23759, nr. 1);

drie, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, te weten: een, ten geleide van de agenda voor de Ecofin-Raad van 6 juni 1994 (21501-07, nr. 112);

een, ten geleide van de voorlopige beleidsconclusies n.a.v. de nota "Blijven leren" (23400-VIII, nr. 73); een, over vernieuwingsactiviteiten binnen het Hoger Onderwijs (23400-VIII, nr. 74);

twee, van de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, te weten: een, over de bezuinigingen op de

uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling (23400-VIII, nr. 71);

een, over het instellen van een Commissie van Advies Bestuurscrisis Rijksuniversiteit Leiden (23400-VIII, nr. 75);

een, van de minister van Financiën, ten geleide van de

Voorjaarsnota 1994 (23733, nr. 1); een, van de minister van Defensie, over deelname van het militair personeel aan spaarregelingen (20291, nr. 26);

twee, van de staatssecretaris van Defensie, te weten: een, over een gebruiksverbod voor de houwitser M-114/39 (23400-X, nr. 62);

een, over het gebruik van de Eder- en Ginkelse heide en het Natuur- en geluidaspectenonderzoek (23400-X, nr. 63);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, over potentiële secundaire en tertiaire grondstoffen als afvalstof (23400-XI, nr. 66);

een, van de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, over de grondkosten voor sociale huurwoningen (23400-XI, nr. 67);

een, van de minister van Economische Zaken, ten geleide van het Elektriciteitsplan 1995-2004 (23758, nr. 1);

drie, van de staatssecretaris van Economische Zaken, te weten: een, ten geleide van het verslag van de Consumentenraad van 17 mei 1994 (21501-15, nr. 13);

een, over de vrachttarieven die door de veerdienst tussen Den Helder en Texel werden gehanteerd (23400-XIII, nr. 34);

een, over het octrooibeleid in samenhang met technologie- en industriebeleid (23732, nr. 1); een, van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, ten geleide van de agenda voor de vergadering van de EU-Raad van Ministers van Landbouw op 30 en 31 mei 1994 te Brussel (21501-16, nr. 103);

drie, van de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, te weten:

een, over de wijziging van de Pachtwet (22705, nr. 12);

een, over de besteding van de extra gelden die beschikbaar zijn gesteld voor kwaliteitsverbetering in de land- en tuinbouw (23244, nr. 4);

een, over tropische boomsoorten (23400-XIV, nr. 38);

zes, van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, te weten:

een, over de stand van zaken en ontwikkelingen op het terrein van de welzijnsinformatievoorziening (21909, nr. 8);

een, over experimenten met minderjarigen en wilsonbekwame meerderjarigen (22588, nr. 6); een, over de voortgang van de nieuwe subsidieregeling voor de landelijke jeugdorganisaties (23400-XVI, nr. 91);

een, ten geleide van een standpunt op het advies van de Gezondheidsraad op tweede rapporten van de Koninklijke Nederlandse Centrale Vereniging tot Bestrijding der Tuberculose (23400-XVI, nr. 93); een, over adviesstructuur voor het cultuurbeleid (23725, nr. 2);

een, ten geleide van een notitie over het beleid inzake XTC (23760, nr. 1);

een, van de Informatie, over de Kabinetsformatie 1994 (23715, nr. 3).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

6. de volgende brieven:

twee, van de minister van Buitenlandse Zaken, te weten: een, ten geleide van het jaarverslag 1993 van het Europese Ruimte Agentschap (ESA);

een, ten geleide van een Verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Socialistische Republiek Vietnam over Vietnamese onderdanen in Nederland afkomstig uit de voormalige Tsjechische en Slowaakse Federale Republiek;

twee, van de minister van Binnenlandse Zaken, te weten: een, ten geleide van een ontwerp van een algemene maatregel van bestuur, waarin de systematische verstrekking van gegevens aan zogenoemde bijzondere derden wordt geregeld;

een, over het van start gaan van de stuurgroep Stadsprovincie Amsterdam op 2 juni 1994;

een, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van het accountantsrapport over de controle van de financiële verantwoording 1993 van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen;

een, van de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, over

Lijst van ingekomen stukken

de wijziging van het Bekostigingsbesluit van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek i.v.m. investeringslasten in de normvergoeding;

een, van de minister van Defensie, ten geleide van het jaarverslag 1993 van de Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht;

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van de CFK-jaarrapportage 1993;

twee, van de minister van Verkeer en Waterstaat, te weten:

een, ten geleide van de Planologische Kernbeslissing Betuweroute, deel 4;

een, ten geleide van het ontwerp van een algemene maatregel van bestuur, houdende wijziging van het Binnenschepenbesluit;

twee, van de minister van Economische Zaken, te weten:

een, ten geleide van het advies van de Algemene Energieraad over de Vervolgnota Energiebesparing;

een, ten geleide van het AWT-advies nr. 16 "Technologiebeleid en Economische Structuur";

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de door de Dienst Collectieve Arbeidsvoorwaarden opgestelde eindrapportage "Cao-afspraken 1993";

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van een exemplaar van de Nieuwsbrief Sociale Zekerheid, 1994, nr. 1;

twee, van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, te weten:

een, ten geleide van het jaarverslag 1993 van het Commissariaat voor de Media;

een, over het accountantsrapport van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur over 1993;

een, van de Raad van State, ten geleide van een afschrift van een brief van 2 juni 1994 aan de minister van Justitie over adviesaanvraag discussienota derde fase herziening rechterlijke organisatie.

De voorzitter stelt voor, deze brieven door te zenden aan de betrokken commissies ter afdoening en niet te drukken;

7. de volgende adressen:

een, van mevrouw A. Timmermans te Amsterdam, met betrekking

tot kwijschelding van een aanslag inkomstenbelasting en premieheffing volksverzekeringen over het jaar 1992;

een, van J.H. Hidden te Bussum, met betrekking tot herziening van een aanslag inkomstenbelasting 1992;

een, van de familie Slaats te Grubbenvorst, met betrekking tot overdrachtsbelasting;

een, van Ermers Pluimveebedrijf te Venhorst, met betrekking tot mestproduktierechten en ontheffing van bestemmingsheffing mest;

een, van prof.dr.ir. H. Dekker te Leiden, met betrekking tot aftrekbare kosten voor de inkomstenbelasting;

een, van NOVUM belastingkundigen te Rotterdam, met betrekking tot een klacht tegen de handelwijze van de belastingdienst;

een, van G.M.W. Peters te Oss, met betrekking tot inkomstenbelasting over 1992.

Deze adressen zijn in handen gesteld van de commissie voor de Verzoekschriften;

8. de volgende brieven:

een, van Afvalverwerking "GEVUDO", ten geleide van het jaarverslag 1993;

een, van het pensioenfonds PGGM, ten geleide van het jaarverslag 1993;

een, van de Stichting Nieuwe Werkvormen Amsterdam, over arbeidsintegratie van mensen met een psychische of psychiatrische achtergrond;

een, van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening, ten geleide van een memorandum "Kiezen voor kwaliteit", Memorandum voor het Kabinetsbeleid 1994-1998;

een, van D. van Reenen, over het Nederlandse Nationale Volkslied;

een, van J. Spanjaard, over herinvoering van de doodstraf.

Deze brieven liggen op de griffie ter inzage.

